

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINĖS JUSTICIJOS INSTITUTAS

ŽYGIMANTAS NARAS
CIVILINĖ TEISĖ

SUTARTIES NEGALIOJIMAS IR JO TEISINĖS PASEKMĖS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ
SRITYJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas – prof. dr. Asta Dambrauskaitė

Vilnius, 2015

TURINYS

ĮVADAS	3
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	11
I. VIEŠOJO PIRKIMO SUTARTIES NEGALIOJIMAS	12
1.1. Sandorių negaliojimo instituto reikšmė viešojo pirkimo sutartims.....	12
1.2. Viešojo pirkimo sutarties esminiai bruožai. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimo reikšmė ir tikslai.....	15
1.2.1. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimas kaip tiekėjų teisių ir interesų gynimo priemonė. Viešojo pirkimo sutarties ir kitų tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonių santykis. 19	
1.3. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindai.....	28
1.3.1. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindai, taikyti iki tiekėjų teisių gynimo sistemos reformos.....	29
1.3.2. Viešojo pirkimo sutarties pripažinimo negaliojančia sąlygos, suformuotos Lietuvos teismų praktikoje.....	29
1.3.3. Viešųjų pirkimų sutarties negaliojimas po ES direktyvos 2007 / 66 / EB perkėlimo į Lietuvos viešųjų pirkimų teisę.....	32
II. ALTERNATYVIŲ SANKCIJŲ TAIKYMAS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ SRITYJE	39
2.1. Alternatyvių sankcijų taikymo pagrindai ir rūšys.....	39
2.1. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimo ir alternatyvių sankcijų taikymo santykis.....	43
III. VIEŠOJO PIRKIMO SUTARTIES NEGALIOJIMO TEISINĖS PASEKMĖS	47
3.1. Teisinės pasekmės, kylančios pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia pagal ES direktyvą 2007 / 66 / EB.....	49
3.2. Teisinės pasekmės, kylančios pripažinus viešojo pirkimo sutartį pagal nacionalinę Lietuvos teisę.....	51
3.2.1. Restitucija.....	52
3.2.2. Nuostolių atlyginimas.....	55
IŠVADOS	59
LITERATŪROS SĄRAŠAS	61
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS	68
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	69
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA	70

IVADAS

Viešojo pirkimo sutarties negaliojimas – viena iš naujausių tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonių, kuri įtvirtinta Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų teisėje. Tiek Europos Sąjungos, tiek Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų teisėje viešojo pirkimo sutarties negaliojimo institutas, kaip tiekėjo teisių gynimo priemonė, yra labai svarbus teisinis elementas, kurio pagalba yra plėtojama ir užtikrinama veiksminga ir efektyvi tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonių sistema.

Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisėje viešojo pirkimo sutarties negaliojimo institutas yra ganėtinai naujas, siejamas su 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyva Nr. 89 / 665 / EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo¹, kurią iš dalies pakeitė 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007 / 66 / EB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo,² direktyvomis.

1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvoje Nr. 89 / 665 / EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo, *inter alia* nebuvo numatyta galimybė pripažinti viešojo pirkimo sutartį negaliojančia. Pagal šią direktyvą tiekėjų teisė reikalauti pripažinti viešojo pirkimo sutartį negaliojančia priklausė nuo valstybių narių nacionalinės teisės (dauguma kitų tiekėjų teisių gynimo priemonių buvo nurodyta minėtoje direktyvoje). Atsižvelgiant į susiformavusią Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, toks reguliavimas buvo neveiksmingas ir neužtikrino tinkamo tiekėjų interesų apsaugos standarto, ypačingai nuo to momento, kai būdavo sudaroma viešojo pirkimo sutartis. Būtent dėl to iškilo poreikis papildyti direktyvą naujomis nuostatomis, kurios būtų veiksmingos ir užtikrintų vienodą ir veiksmingą tiekėjų teisių gynimo priemonę (viešojo pirkimo sutarties pripažinimą negaliojančia) visose valstybėse narėse.³

---

¹Tarybos 1989 metų gruodžio 21 dienos direktyva 89 / 665 / EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo, OL L 395, 30 / 12 / 1989.

² Europos Parlamento ir Tarybos 2007 metų gruodžio 11 dienos direktyva 2007 / 66 / EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 89 / 665 / EEB ir 92 / 13 / EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo, 2007 metų gruodžio 20 dienos Europos Sąjungos oficialus leidinys, L 335 /3.

³ Europos Parlamento ir Tarybos 2007 metų gruodžio 11 dienos direktyva 2007/66/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 89/665/EEB ir 92/13/EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo direktyvos preambulės 21 punkte numatyta, kad valstybės narės nustatydamos taisykles, kuriomis užtikrinama, kad sutartis būtų laikoma negaliojančia, turi užtikrinti ir tai, kad sutarties šalių teisės ir pareigos nebūtų privalomos ir vykdomos. Tai reiškia, kad Valstybės narės turi numatyti mechanizmus ir / ar sankcijas, kurių pagalba taptų neprivalomos ir nevykdytinos pripažintos negaliojančia viešojo pirkimo sutarties sąlygos atitinkamos sutarties šalims.

2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2007 / 66 / EB iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 89 / 665 / EEB ir 92 / 13 / EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo, yra labai svarbi plėtojant tiekėjų teisių gynimo priemonių sistemą Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisėje ir turinti didelę įtaką valstybių narių nacionaliniams viešųjų pirkimų reglamentavimams. Kaip teigiama teisės doktrinoje, šios direktyvos pagrindu buvo įtvirtintas viešojo pirkimo sutarties negaliojimo institutas Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisėje, taip pat numatytos atitinkamos pareigos valstybėms narėms, susijusioms su šio instituto perkėlimu į nacionalines teises, teisinės pasekmės sutarties šalims ir tretiesiems asmenims, pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia.⁴ Taip pat teisės doktrinoje pabrėžiama, kad šia direktyva buvo ženkliai praplėsta ir su efektyvinta tiekėjų teisių apsaugos sistema Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisės srityje, nes iki šių pakeitimų daugelyje Europos Sąjungos narių valstybių nacionalinėje teisėje viešojo pirkimo sutartys, nors ir pažeidžiančios viešųjų pirkimų teisės normas, buvo paliekamos galioti, kadangi joms galiojo absoliutaus imuniteto kriterijai, remiantis tuo faktu, kad viešojo pirkimo sutartis jau buvo sudaryta⁵.

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas buvo priimtas dar 1996⁶ metais, tačiau šioje įstatymo redakcijoje nebuvo įtvirtinti viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindai ir teisinės pasekmės, kylančios pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia. Tik 2010 m. kovo 2 d. įsigaliojus⁷ įstatymo pakeitimams *expressis verbis* Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų teisėje buvo įtvirtinti viešųjų pirkimų sutarčių negaliojimo pagrindai. Šie viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimai buvo priimti atsižvelgiant į 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos Nr. 2007 / 66 / EB iš dalies keičiančioje Tarybos direktyvas 89 / 665 / EEB ir 92 / 13 / EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo, nuostatas.

Tačiau pažymėtina tai, kad iki 2010 m. kovo 2 d. viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimų Lietuvoje jau buvo plačiai taikomas viešųjų pirkimų sutarčių pripažinimo negaliojančiomis institutas. Tiesa, viešojo pirkimo sutartys iki 2010 m. kovo 2 d., pagal formuojamą Lietuvos teismų praktiką, buvo pripažįstamos negaliojančiomis bendraisiais sandorių negaliojimo pagrindais, kurie yra įtvirtinti

---

⁴ Soloveičikas D., Šimanskis K. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimas pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos teisę. Teisė, T. 83, 2012, p. 104.

⁵ Ten pat.

⁶ Lietuvos Respublikos viešojo pirkimo įstatymo pirminė redakcija buvo priimta 1996 rugpjūčio 13 dieną, įsigaliojo nuo 1997 sausio 1 dienos. Publikuota Valstybės žiniuose 1996, Nr.: 84 -2000.

⁷ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo, priimto 1996 rugpjūčio 13 dieną, redakcija, galiojusi nuo 2010 03 02 iki 2010 11 27.

Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse⁸. Taigi Lietuva buvo vadinamąja „valstybe pioniere“⁹, kuri savo nacionalinės teisės instrumentais reguliavo viešojo pirkimo sutarties negaliojimą ir iš to kilusias teisines pasekmes. Iš pirmo žvilgsnio negalima daryti neginčijamos prielaidos, kad anksčiau taikyta Lietuvoje teismų praktika yra ydinga ir nesuderinama su šių dienų Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisės aktualijomis ir „direktyviniais“ reikalavimais. Aktualu yra išsiaiškinti, ar Lietuvos teismų anksčiau suformuotos ir praktikoje taikytos taisyklės toliau gali būti naudojamos ir jos neprieštarauja Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisei ir naujausiems viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimams.

Manytina, kad pačioje Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisėje palyginti neseniai įtvirtintas viešojo pirkimo sutarties negaliojimo institutas reikalauja išsamesnės ir nuodugnesnės analizės, kurios pagrindu galima būtų įvertinti realius pasikeitimus tiekėjų teisių ir interesų gynimo sistemoje po 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos Nr. 2007 / 66 / EB iš dalies keičiančioje Tarybos direktyvas 89 / 665 / EEB ir 92 / 13 / EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo, priėmimo.

Galų gale labai svarbu nustatyti, ar šiuo metu Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisėje ir nacionalinėje Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų teisėje įtvirtintas viešosios pirkimo sutarties negaliojimo institutas yra efektyvus ir nedeklaratyvus. Be kita ko, svarbu nustatyti viešojo pirkimo sutarties negaliojimo instituto taikymo apimtį, taikymo galimybę kartu su kitomis tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonėmis. Taip pat ar šiuo metu taikomos teisinės pasekmės, pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia yra efektyvios ir maksimaliai apginančios tiekėjų interesus.

Šiame tiriamajame darbe didžiausias dėmesys bus skiriamas nagrinėti sandorių negaliojimo pagrindams, įtvirtintiems 2007 metų gruodžio 11 dienos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje Nr. 2007 / 66 / EB iš dalies keičiančioje Tarybos direktyvas 89 / 665 / EEB ir 92 / 13 / EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo, jų poveikio nacionaliniam Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų teisiniam reglamentavimui (konkrečiai viešojo pirkimo sutarties negaliojimo institutui), taip pat bus analizuojama viešojo pirkimo sutarties negaliojimo instituto vieta tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo sistemoje, detaliau bus nagrinėjamas viešojo pirkimo sutarties negaliojimo ir alternatyvių sankcijų taikymo santykis. Be kita ko, šiame tiriamajame darbe bus analizuojama teisės doktrina, nacionalinė teismų praktika, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika, susijusi su teisinėmis pasekmėmis, kylančiomis pripažinus viešojo pirkimo sutartį

---

⁸ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, publikuota Valstybės žiniuose 2000, Nr. 74-2262.

⁹ Soloveičikas D., Šimanskis K. Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pagal Lietuvos Respublikos teismų praktiką, Teisė, T. 84, 2012, p. 47.

negaliojančia. Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, šiame tiriamajame darbe analizuojamos šios trys **problemos:**

- 1) Ar viešojo pirkimo sutarčių negaliojimo pagrindai yra nepertekliniai ir sudarantys prielaidą tinkamam tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimui?
- 2) Ar viešojo pirkimo sutarties negaliojimas ir alternatyvių sankcijų taikymas yra tarpusavyje konkuruojančios tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonės?
- 3) Kokia apimtimi yra taikomos bendrosios taisyklės, reglamentuojančios civilines teises pasekmes, pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia?

Tiriamąo darbo aktualumas ir reikšmė

Atsižvelgiant į (i) įvade jau paminėtas aplinkybes; (ii) tai, kad Lietuvos Respublikoje per 2014 metus viso buvo įvykdyti daugiau nei 10 tūkstančių viešųjų pirkimų už daugiau nei 19446,6 mln. litų¹⁰; (iii) tai, kad per 2014 metus apie 5 % Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnybos patikrintų vykdomų viešųjų pirkimų sutarčių buvo ydingos ir prieštaraujančios viešųjų pirkimų reglamentavimui¹¹; (iv) tai, kad viešojo pirkimo būdu sudarytos sutarties negaliojimas ir iš to kylančios teisinės pasekmės dažnai paliečia ne tik perkančiąją organizaciją, tiekėjus, tačiau ir trečiuosius asmenis, tokius kaip, pavyzdžiui, kitus verslo subjektus ar tam tikrą visuomenės dalį; (v) tai, kad viešieji pirkimai yra svarbi Lietuvos Respublikos ekonomikos dalis ir tik efektyvus, teisės aktų reikalavimus atitinkantis konkursas gali daryti teigiamą tiesioginę įtaką ekonomikos augimui, darbo vietų kūrimui ir verslo konkurencingumui; (vi) tai, kad tik efektyvus ir teisės aktų reikalavimus atitinkantis viešųjų pirkimų sistemos veikimas sąlygoja teisingą valstybės ir savivaldybių biudžeto lėšų panaudojimą vykdant viešuosius pirkimus; (vii) tai, kad turi būti siekiama vieningos Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisės ir nacionalinės teisės instrumentų, kuriais ginama tiekėjų teisės ir teisėti interesai vienovės ir harmonijos; (viii) tai, kad pasikeitė Europos Sąjungos ir nacionalinis teisinis viešųjų pirkimų reglamentavimas ir išsamus ir sisteminis šio instituto tyrimas nėra atliktas, laikytina aktualu ir netgi būtina sistemiškai išanalizuoti viešojo pirkimo sutarties negaliojimą ir iš to

---

¹⁰ Lietuvoje pagal Viešųjų pirkimų tarnybos pateiktas ataskaitas iš viso buvo vykdyti 10159 viešieji pirkimai už 19446,6 mln. litų. 2014 m. I ketvirtį iš viso buvo vykdyti 2231 pirkimai už sumą lygią 1940,5 mln. litų, 2014 m. II ketvirtį iš viso buvo vykdyti 2810 pirkimai už sumą lygią 3628,3 mln. litų, 2014 III ketvirtį iš viso buvo vykdyti 2543 pirkimai už sumą lygią 6781 mln. litų, 2014 m. IV ketvirtį iš viso buvo vykdyti 2575 pirkimai už sumą lygią 7096,8. Prieiga internetu: <http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=121189211065&lan=LT>.

¹¹ Lietuvoje pagal Viešųjų pirkimų tarnybos pateiktas ataskaitas iš viso Viešųjų pirkimų tarnyba atliko 259 perkančiųjų organizacijų pateiktos informacijos apie vykdomus viešuosius pirkimus įvertinimus, 13 iš 259 viešųjų pirkimų buvo įvertinti ir įvardinti kaip „Sutartis turi būti pripažinta niekine ir nutraukta“. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo atveju ataskaitos yra dviprasmiškos, kadangi mūsų manymu, sutarties nutraukimas ir negaliojimas yra du skirtingi teisiniai instrumentai, kurie negali būti taikomi kartu.

Prieiga internetu: <http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=121189211065&lan=LT>.

kylančias teisinės pasekmes, įtvirtintas 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje Nr. 2007 / 66 / EB iš dalies keičiančioje Tarybos direktyvas 89 / 665 / EEB ir 92 / 13 / EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo ir Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme. Tiriamojo darbo rezultatai yra reikšmingi, kadangi tiriamajame darbe nurodomos išvados galės būti naudojamos teisės aktų leidėjų, tobulinant konkrečią tiriamajame darbe analizuojamą teisinio reguliavimo sritį. Taip pat tiriamasis darbas yra reikšmingas ir tuo, kad jis prisidės prie teisės doktrinos plėtojimo, remiantis tiriamajame darbe suformuluotomis išvadomis kiti mokslininkai galės vadovautis atlikdami tolesnius tiekėjų interesų apsaugos teisinius tyrimus.

Tiriamojo darbo temos mokslinis naujumas, originalumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis

Lietuvos teisės doktrinoje iki pat tiriamojo darbo rašymo dienos sandorių negaliojimo pagrindai, įtvirtinti Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisėje ir Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme, nebuvo sistemiškai ir nuodugnai išnagrinėti. Taip pat Lietuvos teisės doktrinoje nėra nuodugnai ir sistemingai išnagrinėtos teisinės pasekmės, kylančios pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia.

Lietuvos teisės doktrinoje anksčiau nėra rengta mokslinių darbų šiame tyrime nagrinėjama tematika, taip pat yra tik keletas mokslinių straipsnių iš dalies paliečiančių šiame tyrime nagrinėjamas temas. Verta paminėti, kad viešojo pirkimo sutarties negaliojimo tematiką savo moksliniuose straipsniuose yra palietęs D. Soloveičikas. Moksliniuose straipsniuose, rengtuose kartu su K. Šimanskiu¹², yra analizuojama viešojo pirkimo sutarties negaliojimas pagal Lietuvos Respublikos teisę ir trumpai aptariami esminiai tiekėjo teisių gynimo aspektai, įtvirtinti Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisėje. Kituose savo moksliniuose straipsniuose D. Soloveičikas nagrinėja žalos atlyginimo ir laikinųjų apsaugos priemonių, vykdančias viešuosius pirkimus temas¹³, taip pat aptaria tiekėjų teisių gynimo reformą, akcentuodamas laikinąsias apsaugos priemones ir žalos atlyginimą¹⁴.

Be aukščiau paminėtų autorių, sandorių negaliojimo tematiką viešųjų pirkimų srityje ir teisinės pasekmes, kylančias iš tokių sandorių negaliojimo, savo darbuose dalinai yra palietę A. Šimaitytė¹⁵,

---

¹² Soloveičikas D., Šimanskis K. Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pagal Lietuvos Respublikos teismų praktiką, Teisė, T. 84, 2012; Soloveičikas D., Šimanskis K. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimas pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos teisę, Teisė, T. 83, 2012.

¹³ Soloveičikas D. Efektyvumo principas ir laikinosios apsaugos priemonės bei žalos atlyginimas kaip tiekėjų gynimo priemonės vykdančias viešuosius pirkimus, Teisė, T. 70, 2009.

¹⁴ Soloveičikas D. Tiekėjų teisių gynimo priemonių sistemos reforma Lietuvoje: laikinosios apsaugos priemonės ir žalos atlyginimas, Justitia, T. 2(74), 2010.

¹⁵ Šimaitytė A. Viešųjų pirkimų tikslai ir jų įgyvendinimas ES ir Lietuvos teisėje, magistro baigiamasis darbas, 2014.

G. Mažonavičius¹⁶, K. Baranauskaitė¹⁷, S. Jablonskis¹⁸. Bendruosius sandorių negaliojimo klausimus analizavo A. Dambrauskaitė¹⁹, V. Mikelėnas²⁰, A. Pranckevičius, R. Pumputienė²¹ ir kiti mokslininkai.

Galima konstatuoti, kad šiame tiriamajame darbe nagrinėjama tema Lietuvos teisės doktrinoje nebuvo nuodugniai ir nuosekliai tiriama. Darytina išvada, kad tiriamojo darbo tema pasižymi iširtumu, išsamių ir nuoseklių mokslinių tyrimų stoka.

Užsienio teisinėje literatūroje tiriamojo darbo tematika yra gausesnė bei įvairesnė. Sandorių negaliojimo viešuosiuose pirkimuose pagrindus ir sandorių negaliojimo teises pasekmes savo darbuose yra palietę Steen Treumer, Lichere Francois²², Jane Golding, Paul Henty²³, Christopher H. Bovis²⁴, Michael Burnett²⁵, Albert Sanchez Graells²⁶ ir kiti mokslininkai savo darbuose.

Tiriamojo darbo tikslas ir uždaviniai

Tiriamojo darbo tikslas yra nustatyti, ar esama viešųjų pirkimų teisinė bazė, reglamentuojanti viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindus, teises pasekmes, užtikrina ir sudaro prielaidas tiekėjui efektyviai ginti savo pažeistas teises ir teisėtus interesus. Šio tiriamojo darbo apimtis yra ribota, todėl darbe nagrinėjami tik viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindai, įtvirtinti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje Nr. 2007 / 66 / EB iš dalies keičiančioje Tarybos direktyvas 89 / 665 / EEB ir 92 / 13 / EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo ir Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme, bei Lietuvos teismų praktikoje (ankstyvieji viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindai).

Siekiant tiriamojo darbo tikslo, tiriamajame darbe keliami šie **uždaviniai**:

1. nustatyti viešojo pirkimo sutarties negaliojimo instituto reikšmę ir santykį su kitomis tiekėjų pažeistų teisių gynimo priemonėmis;

---

¹⁶ Mažonavičius G. Tiekėjų teisių gynimo priemonių sistema viešuosiuose pirkimuose, magistro baigiamasis darbas, 2011.

¹⁷ Baranauskaitė K. Tiekėjų teisių gynimas viešuosiuose pirkimuose, magistro baigiamasis darbas, Vilnius, 2010.

¹⁸ Jablonskis S. Naujų EB direktyvų viešųjų pirkimų srityje įgyvendinimo problematika Lietuvos Respublikoje, magistro baigiamasis darbas, 2008.

¹⁹ Sandorių pripažinimo negaliojančiais teisinės pasekmės – Lietuvos ir Prancūzijos teisės lyginamieji aspektai. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, 2006.

²⁰ Mikelėnas V. Prievolių teisė. Pirmoji dalis. Vilnius: Justitia, 2002; Mikelėnas V. Sandorių negaliojimo instituto taikymas teismų praktikoje (1), Vilnius: Justitia, Nr. 4 (62), 2006 ir kituose savo darbuose.

²¹ Pranckevičius A., Pumputienė R. Sandorių negaliojimo pagrindai ir pasekmės (2), Juristas, Nr. 5, 2005.

²² Treumer S., Lichere F. „Enforcement of the EU Public Procurement Rules, DJOF Publishing, 2011.

²³ Golding J., Henty P. „The New Remedies Directives of the EC: Standstill and Ineffectiveness, 2008.

²⁴ C. H. Bovis „EU Public Procurement Law. Elgar European Law Series. Edward Elgar Publishing, 2007.

²⁵ Burnett M., Oder M., „Competitive Dialogue – A practical guide“, 2010.

²⁶ A. S. Graells „Public Procurement and the EU Competition Rules“, Hart Publishing, 2011.

2. išnagrinėti Europos Sąjungos ir Lietuvos nacionalinėje viešųjų pirkimų teisėje įtvirtintų sandorių negaliojimo pagrindų sistemą;

3. išnagrinėti viešojo pirkimo sutarties negaliojimo ir alternatyvių sankcijų taikymo santykį;

4. išanalizuoti teises pasekmes, kylančias pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia.

Tiriamąo darbo objektas ir dalykas

Šio tiriamąo darbo objektas yra viešojo pirkimo būdu sudarytos sutarties negaliojimas. Tiriamąo darbo dalyką sudaro viešojo pirkimo būdu sudarytos sutarties pripažinimo negaliojančia pagrindai, taip pat teisinės pasekmės, pripažinus viešojo pirkimo būdu sudarytą sutartį negaliojančia.

Tiriamąo darbo ginamieji teiginiai

Šiame darbe yra ginami trys pagrindiniai teiginiai:

- Pirmasis teiginys – viešojo pirkimo sutarties negaliojimo instituto pagalba yra sudaromos prielaidos tinkamam tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimui.

- Antrasis teiginys – viešojo pirkimo sutarties negaliojimas yra pagrindinė tiekėjų teisių gynimo priemonė lyginant su alternatyviomis sankcijomis.

- Trečias teiginys – teisinės pasekmės, pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia, yra specifinės dėl viešojo pirkimo teisinių santykių ypatumų.

Tiriamąo darbo metodologija

Siekiant įgyvendinti darbo tikslą ir pasiekti išskeltus uždavinius, darbe yra naudojami šie mokslinio tyrimo metodai:

- *dokumentų analizės metodas* – taikomas siekiant išsiaiškinti teisės aktų, kitų norminių dokumentų turinį;

- *sisteminis metodas* – taikomas siekiant išsiaiškinti analizuojamų teisės aktų, kitų norminių dokumentų, normų / nuostatų tarpusavio ryšį, jų sisteminio taikymo galimybes, ribojimus;

- *gramatinės reikšmės išsiaiškavimo (lingvistinis) metodas* – taikomas siekiant išsiaiškinti teisės normų, kitų norminių dokumentų normų / nuostatų lingvistinę reikšmę ir / ar prasmę;

- *lyginamasis metodas* – šis metodas taikomas lyginant ir vertinant ne mažiau kaip du teisės aktus, kitus norminius teisės aktus, nuomones ir kitą;

- *kritinės analizės metodas* – taikomas suformuoti ir pateikti teisinio reguliavimo trūkumus, išvadas;

- *loginis metodas* – taikomas siekiant įvertinti teisės aktų turinio struktūrą, teisės normų tikslingumą, funkcionalumą, pagrįstumą, formuluojant apibendrinamąsias išvadas;

- *istorinis metodas* – taikomas siekiant nuspėti gautiną rezultatą ateityje, pasinaudojant praeities įvykiais ir veiksmais;
- *statistinės analizės metodas* – taikomas analizuojant statistinius duomenis apie viešuosius pirkimus.

Tiriamąo darbo struktūra. Tiriamąjį darbą sudaro įvadas, trys dalys, suskirstytos į skyrius, poskyrius ir išvados. Pirmoje tiriamojo darbo dalyje analizuojami viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindai. Antroje tiriamojo darbo dalyje nagrinėjamas viešojo pirkimo sutarties ir alternatyvių sankcijų santykis ir taikymo aspektai. Trečioje tiriamojo darbo dalyje analizuojamos ir tiriamos teisinės pasekmės, kylančios pripažinus negaliojančiomis viešojo pirkimo sutartis. Po trijų dėstomųjų skyrių tiriamojo darbo pabaigoje yra pateikiamos galutinės tiriamojo darbo išvados, naudotos literatūros sąrašas bei darbo santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, anotacija (lietuvių ir anglų kalbomis) ir patvirtinimas apie atlikto darbo savarankiškumą.

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

Civilinis kodeksas – Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, Valstybės žinios 2000, Nr. 74-2262.

Viešųjų pirkimų įstatymas – Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, publikuota Valstybės žiniuose, 1996, Nr. 84-2000.

Komentaras – Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo I – III skyrių komentaras. Parengtas Advokatų kontoros „LAWIN Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“. Prieiga internetu: http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Viesieji%20pirkimai/121030_VPI_I-III_skyri%C5%B3_komentaras_fn.pdf

ES direktyva 2007 / 66 / EB – Europos Parlamento ir Tarybos 2007 m. gruodžio 11 d. direktyva 2007 / 66 / EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 89 / 665 / EEB ir 92 / 13 / EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo, 2007 m. gruodžio 20 d. Europos Sąjungos oficialus leidinys, L 335 /3.

Direktyvos – ES direktyva 2007 / 66 / EB ir Tarybos 1989 m. gruodžio 21 dienos direktyva 89 / 665 / EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su priežiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo, OL L 395, 30 / 12 / 1989.

Teisingumo Teismas – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas.

Viešųjų pirkimų tarnyba – Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnyba.

Aut. pastaba – autoriaus pastaba.

I. VIEŠOJO PIRKIMO SUTARTIES NEGALIOJIMAS.

Siekiant nuoseklaus ir kryptingo tiriamojo darbo, pradžioje šio tiriamojo darbo skyriaus, autorius mano, kad yra tikslinga ir reikalinga aptarti teorinius sandorių negaliojimo instituto, viešojo pirkimo sutarties negaliojimo aspektus, kurie teigtina, bus aktualūs vėlesniuose tiriamojo darbo skyriuose ir poskyriuose. Aptarus aukščiau minėtus teorinius aspektus, šiame tiriamojo darbo skyriuje bus analizuojami viešojo pirkimo sutarties negaliojimo praktiniai aspektai, susiję su ES direktyvoje 2007 / 66 / EB, Lietuvos viešųjų pirkimų teisėje įtvirtintais viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindais.

1.1. Sandorių negaliojimo instituto reikšmė viešojo pirkimo sutartims.

Teisės doktrinoje yra suformuluota, kad teisės institutas yra pirmasis teisės normų sisteminio rezultatas (darinys).²⁷ Tai teisės normų grupė, jungianti teisės normas, reguliuojančias tam tikrą visuomeninių santykių rūšį jai būdingu metodu ir sudaranti teisės šakos ar pošakio dalį. Reglamentavimo dalykas yra kriterijus, leidžiantis skirstyti institutus. Teisės normos priklausymas vienam ar kitam teisės institutui priklauso nuo to, kokius santykius jis reglamentuoja.²⁸ Civilinės teisės institutas – civilinės teisės sistemos elementas, susidedantis iš teisės normų, reglamentuojančių tam tikrą civilinės teisės reguliuojamų santykių rūšį.²⁹ Sandorių negaliojimo institutas yra vienas iš civilinės teisės institutų. Sandorių negaliojimo instituto vienas iš pagrindinių tikslų yra užtikrinti civilinių teisinių santykių stabilumą ir apsaugoti sąžiningų civilinės apyvartos dalyvių, suinteresuotų sudaryto sandorio padarinių atsiradimu, teisėtus lūkesčius, t.y. pagrįstą tikėjimą, kad sandorio pagrindu atsiradusios teisės ir pareigos nebus kvestionuojamos.³⁰

Jau romėnų teisėje buvo suformuotas sandorio apibrėžimas. Sandoris – tai valios išreiškimas, kuriuo siekiama sukelti tam tikras teises pasekmes: užmegzti teisinius santykius, juos modifikuoti (keisti teisės subjektus jau siejančių teisinių santykių turinį) arba pabaigti (nutraukti). Romėnų teisėje skirti *ius civile* ir pretorių teise pagrįsti teisiniai santykiai. Taigi, sandorio pagrindas yra valia ir jos išraiška, t.y. išorinis asmens vidinės valios sudaryti tam tikrą sandorį pareiškimas.³¹

²⁷ Vaišvila A. Teisės teorija: vadovėlis, Vilnius: Justitia: 2004, p. 336.

²⁸ Ten pat.

²⁹ Baranauskas E., Inga Karulaitytė – Kvainauskienė, Julija Kiršienė, Vytautas Pakalniškis ir kt. Civilinė teisė bendroji dalis. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008, p. 93 – 94

³⁰ Mikelėnas V. Sandorių negaliojimo instituto taikymas teismų praktikoje (1), Vilnius: Justitia, Nr. 4 (62), 2006, p. 6.

³¹ Jonaitis M. Romėnų privatinė teisė. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras. 2014, p. 147.

Civilinio kodekso 1.63 straipsnyje sandoris yra apibrėžiamas, kaip asmenų veiksmai, kuriais siekiama sukurti, pakeisti arba panaikinti civilines teises ir pareigas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad sandorio sampratos klausimas nėra tik teorinis ir praktikoje nereikšmingas diskusinis objektas. Kaip pabrėžė prof. V. Mikelėnas, sandorio sampratos klausimas yra aktualus, nes netinkamai suvokiant kas yra sandoris, galimos dvejopos klaidos: arba nepagrįstai atsisakoma taikyti sandorių negaliojimą reglamentuojančias teisės normas juridiniams faktams, kurie iš tiesų yra sandoriai, arba nepagrįstai taikomos teisės normos, reglamentuojančios sandorių negaliojimą, juridiniams faktams, kurie nėra sandoriai.³²

Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjas sandorių negaliojimo ir negaliojančių sandorių sąvokų įstatyme neįtvirtina, atskleisti šių sąvokų turinį patikima doktrinai ir teismų praktikai.³³ Jau romėnų teisės doktrinoje buvo suformuota, kas yra laikoma negaliojančiu sandoriu. Sandoris laikomas negaliojančiu, neįvykdžius kurio nors iš nurodytų reikalavimų.³⁴ Lietuvos teisės doktrinoje, laikomasi pozicijos, kad būtini sandorio elementai yra subjektai, dalyvaujantys sandoryje, arba jų teisinis subjektiškumas, subjektų valia ir valios išreiškimas (arba valios ir jos išreiškimo vienovė), sandorio turinys (arba kitaip – sandorio sąlygos, jų visuma) ir sandorio forma. Visi šie sandorio elementai turi atitikti įstatymo reikalavimus. Jeigu bent vienas elementas tokių reikalavimų neatitinka, sandoris gali būti pripažįstamas negaliojančiu.³⁵ Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad jau romėnų teisėje negaliojantys sandoriai buvo skiriami į absoliučiai negaliojančius (niekinius) ir santykinai negaliojančius (nuginčijamus)³⁶. Šis skirstymas yra naudojamas ir šiuolaikinėje civilinėje teisėje³⁷, taip pat įtvirtintas ir Civiliniame kodekse.

Siekiant išsiaiškinti sandorių negaliojimo instituto reikšmę viešojo pirkimo sutarčių negaliojimui yra svarbu plačiau apžvelgti bendruosius sandorių negaliojimo instituto tikslus. Autorius mano, kad būtent nagrinėjant sandorių negaliojimo instituto tikslus galima atskleisti ir sandorio negaliojimo instituto bendrųjų taisyklių reikšmę konkrečiai šiame tiriamajame darbe nagrinėjamai temai.

Kaip jau minėta, sandorių negaliojimo instituto vienas iš pagrindinių tikslų yra užtikrinti civilinių teisinių santykių stabilumą ir apsaugoti sąžiningų civilinės apyvartos dalyvių, suinteresuotų

³² Mikelėnas V. Sandorių negaliojimo instituto taikymas teismų praktikoje (1), Vilnius: Justitia, Nr. 4 (62), 2006.

³³ Dambrauskaitė A. Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės: monografija. Vilnius: Justitia, 2009, p. 28.

³⁴ Jonaitis M. Romėnų privatinė teisė. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras. 2014, 154 p.

³⁵ Vitkevičius P., Vėlyvis S., Mikelėnas V. ir kt. Civilinė teisė: vadovėlis. Vijusta, 1997, p. 194.

³⁶ Jonaitis M. Romėnų privatinė teisė. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras. 2014, 154 p.

³⁷ UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. Integral version // <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf>, prisijungimo laikas: 2015-04-01.

sudaryto sandorio padarinių atsiradimu, teisėtus lūkesčius. Teisės doktrinoje ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pripažįstama, kad sandorių negaliojimo instituto paskirtis, tikslas – siekti, kad civiliniuose santykiuose būtų užtikrintas teisėtumas. Kita vertus, įstatymų leidėjas, nustatydamas sandorių negaliojimo pagrindus, siekia užtikrinti sandorių ir jų pagrindu susiklosčiusių civilinių teisinių santykių pastovumą, apginti civilinių teisinių santykių subjektų teises, įgytas sandorių pagrindu. Taigi sandorių negaliojimo institutas turi ir kitą paskirtį – užtikrinti civilinių teisinių santykių stabilumą, įgytų teisių ilgaamžiškumą ir jų gerbimą.³⁸ Pritartina teisės doktrinoje išdėstyta pozicijai, kad sandorių negaliojimo instituto paskirtis iš principo yra dvejopa: viena, siekti teisėtumo, kita, užtikrinti sandorių stabilumą.³⁹ Tiek teisės doktrinoje, tiek teismų praktikoje pripažįstama ir neabejojama tuo, kad tiek sąžiningų asmenų tiesių apsauga, teisėtumas, tiek ir civilinės apyvartos stabilumas yra teisinės vertybės, kurios turi būti ginamos. Kaip formuojama teismų praktikoje⁴⁰ ir teisės doktrinoje⁴¹ kiekvieną kartą teismas sprendamas dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu privalo laviruoti tarpu šių dviejų tikslų ir siekti protingos šių tikslų pusiausvyros. Kiekvienu konkrečiu atveju teismas turi spręsti, kuri vertybė (vertinant konkrečias bylos aplinkybes) yra pirmiau gintina.

Atkreiptinas dėmesys, nors ir sandorių negaliojimo institutas yra viena iš tiekėjo pažeistų teisių gynimo priemonių, tačiau šio instituto naudojimas neretai sukelia rimtas teises pasekmes. Kai sandoriai yra pripažįstami negaliojančiais, dėl to kylančios teisinės pasekmės dažnai paliečia ne tik sandorio šalis, tačiau ir trečiuosius asmenis. Kaip savo moksliniame straipsnyje teigia, prof. V. Mikelėnas „griaunat sandorį, t.y. pripažįstant jį negaliojančiu, griūva ir šio sandorio sukelti teisiniai padariniai: duodamas impulsas civilinės apyvartos nestabilumui.“⁴² Todėl autoriaus nuomone, sandorių negaliojimo instituto naudojimas privalo būti naudojamas pamatuotai ir atsakingai.

Dažniausiai prievolės atsiranda iš dvišalių (daugiašalių) sandorių, t.y. sutarčių. Tokias prievoles priimta vadinti sutartinėmis. Aiškumo labui derėtų pažymėti, kad visi dvišaliai ir daugiašaliai sandoriai yra sutartys.⁴³ Sutarties ir prievolės santykis būtų toks: sutartis yra sandoris, t.y.

³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 metų sausio 14 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-37; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 metų rugsėjo 13 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-472/2006; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 metų kovo 26 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-189/2008; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų balandžio 25 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2014.

³⁹ Dambrauskaitė A. Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės: monografija. Vilnius: Justitia, 2009, p. 28.

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 metų gegužės 18 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-232/2012; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės kolegijos 2013 metų kovo 29 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2013.

⁴¹ Mikelėnas V. Sandorių negaliojimo instituto taikymas teismų praktikoje (1), Vilnius: Justitia, Nr. 4 (62), 2006.

⁴² Ten pat.

⁴³ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. Vilnius: Justitia, 2002.

valinis dviejų ar daugiau asmenų veiksmas, išreiškiantis suderintą jų valią, kuriuo remiantis tarp sutarties šalių atsiranda prievoliniai teisiniai santykiai.⁴⁴ Taigi prievolė yra sutarties tikslas ir jos rezultatas – šalys sudaro sutartį siekdamos sukurti tarpusavio prievoličius santykius dėl kurių jos įgyja tam tikras teises ir pareigas.⁴⁵

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą, darytina išvada, kad sutartims yra taikomos prievolių instituto reglamentavimas ir bendrosios taisyklės, kadangi kiekviena sutartis yra sandoris. Ne išimtis yra ir viešojo pirkimo sutartys, kurioms galioja bendrosios sandorių instituto taisyklės. Darytina išvada, kad sandorių negaliojimo institutas yra reikšmingas viešojo pirkimo sutarčių atžvilgiu, kadangi bendrosios sandorių negaliojimo instituto taisyklės galioja viešojo pirkimo sutarčių atžvilgiu (su tam tikromis išimtimis, kurios yra sąlygotos viešojo pirkimo sutarčių specifikos).

1.2. Viešojo pirkimo sutarties esminiai bruožai. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimo reikšmė ir tikslai.

Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/18/EB⁴⁶ 1 straipsnio 2 dalyje įtvirtina viešojo pirkimo sutarties apibrėžimas. Viešojo pirkimo sutartis – tai dėl piniginės naudos vieno arba kelių ūkio subjektų ir vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų raštu sudarytos sutartys, kurių dalykas yra darbų atlikimas, prekių tiekimas arba paslaugų teikimas, kaip apibrėžta šioje direktyvoje.

Nacionalinėje Lietuvos Respublikos teisėje viešojo pirkimo sutarties sąvoka įtvirtinta Viešųjų pirkimų įstatymo 2 straipsnio 34 dalyje. Šiame straipsnyje nurodoma, kad viešojo pirkimo sutartys yra viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka dėl ekonominės naudos vieno ar daugiau tiekėjų ir vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų raštu, išskyrus šio įstatymo 18 straipsnio 10 dalyje nurodytus atvejus, kai viešojo pirkimo sutartis gali būti sudaroma žodžiu, sudaryta sutartis, kurios dalykas yra prekės, paslaugos ar darbai.

Teismų praktikoje viešojo pirkimo sutartis apibrėžiama kaip *„viešųjų pirkimų įstatyme nustatyta tvarka dėl ekonominės naudos vieno ar daugiau tiekėjų ir vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų sudaryta sutartis, kurios dalykas yra prekės, paslaugos ar darbai. Viešojo pirkimo sutarties sudarymas yra pirkimų tikslas, leidžiantis perkančiajai organizacijai, racionaliai tam naudojant lėšas, įsigyti prekių, paslaugų ar darbų. Tik laikantis viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo,*

---

⁴⁴ Mikelėnas V. Prievolių teisė. Pirmoji dalis. Vilnius: Justitia, 2002, p. 61.

⁴⁵ Ten pat.

⁴⁶ 2004 metų kovo 31 dienos Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo galiojanti iki 2016-04-18.

*t. y. viešojo pirkimo įstatyme nustatytų procedūrų, sudaryta viešojo pirkimo sutartis atitiks pirkimų tikslą ir siekį skatinti tiekėjų konkurenciją*⁴⁷.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktas viešojo pirkimo sutarties sampratas ir atsižvelgiant į teisės doktrinoje suformuotą, išskiriami šie esminiai viešojo pirkimo sutarties bruožai:

1) viešojo pirkimo sutartį sudaro specifiniai subjektai. Viešojo pirkimo sutartis sudaroma tarp perkančiosios organizacijos ir viešojo pirkimo laimėtojo, pasiūliusio mažiausią kainą arba pateikusių ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, taikant viešojo pirkimo procedūras.⁴⁸ Viena iš viešųjų pirkimo būdu sudaromos sutarties šalių yra perkančioji organizacija, atitinkanti Viešųjų pirkimų įstatymo 4 straipsnyje numatytas sąlygas. Kita viešojo pirkimo sutarties šalis yra tiekėjas, kuris turi atitikti Viešųjų pirkimų įstatymo 5 straipsnyje nurodytas sąlygas. Pažymėtina, kad subjektas, su kuriuo perkančioji organizacija sudaro pirkimo sutartį, privalo būti atskiras nuo perkančiosios organizacijos asmuo, nepriklausomai nuo to, ar jis pats yra perkančioji organizacija.⁴⁹ Asmuo nelaikomas atskiru, jei regioninės ar vietos valdžios institucija šio subjekto atžvilgiu gali vykdyti analogišką kontrolę kaip ir savo pačios tarnybų atžvilgiu ir kai šis subjektas pagrindinę savo veiklos dalį vykdo kartu su viena ar keliomis jį valdančiomis regioninės ar vietos valdžios institucijomis⁵⁰;

2) viešųjų pirkimų sutarties objektu gali būti tik darbai, prekės ir paslaugos. Tiek nacionalinis teismas⁵¹, tiek Teisingumo Teismas⁵² yra pabrėžęs, kad itin svarbu, kad viešojo pirkimo dalykas, objektas ir viešojo pirkimo sutarties sudarymo kriterijai būtų aiškiai apibrėžti nuo viešojo pirkimo procedūros pradžios. Neretai perkamą objektą sudaro tiek prekės, tiek darbai, tiek paslaugos. Kyla praktinis klausimas kaip apibrėžti tokį objektą pirkimo paraiškoje, taip pat ar prekės, darbai ir paslaugos kartu gali būti perkamos, ar turi būti rengiami keletas atskirų viešojo pirkimo konkursų. Teisingumo Teismo praktikoje nurodoma, kad *„siekiant nustatyti, ar panašios ir tapačios prekės, paslaugos ir darbai turi būti perkami kartu, ar vykdant atskirus pirkimus, visų pirma, reikėtų įvertinti, ar technologiniu ir ekonominiu požiūriu prekės turi būti perkamos visos drauge. Tačiau net ir tokiu atveju, turėtų būti įvertinta, ar perkamos prekės, paslaugos ir darbai tikrai sudaro vientisą elementą.*

⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 metų liepos 29 dienos Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. A-3, Teismų praktika, 2009, Nr. 31.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo I – III skyrių komentaras. Parengtas Advokatų kontoros „LAWIN Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“, p. 197.

Prieiga internetu: http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Viesieji%20pirkimai/121030_VPI_I-III_skyri%C5%B3_komentaras_fn.pdf,

⁴⁹ Teisingumo Teismo 1999 metų lapkričio 18 dienos sprendimas byloje C-107/98, Teckal, Rink. 1999 p. 1 - 18121.

⁵⁰ Teisingumo Teismo 2005 metų sausio 13 dienos sprendimas byloje C-84/03 Komisija prieš Ispaniją, Rink. [2005] I-00139.

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 metų lapkričio 21 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-590/2013.

⁵² Teisingumo Teismo 2009 metų gruodžio 10 dienos sprendimas C 299/08, Rink. p. I 11587.

*Tokiu atveju, įrodyti priešingai – kad perkamos prekės, paslaugos ir darbai nesudaro vientiso elemento – kyla priežiūros institucijai*⁵³. Pritartina tokiai Teisingumo Teismo praktikai, kadangi dažnai atvejais technologiniu ir ekonominiu požiūriu netikslinga, o kartais ir neįmanoma skaidyti viešąjį pirkimą į atskirus viešuosius pirkimus;

3) viešųjų pirkimų sutartimi turi būti siekiama įgyvendinti Viešųjų pirkimų įstatyme numatytus tikslus. Lietuvos viešųjų pirkimų sistemoje dominuoja sąžiningumo, interesų konflikto ir korupcijos prevencijos, lygiateisiškumo (nediskriminavimo), atskaitomybės ir ypač efektyvumo tikslai.⁵⁴

4) viešųjų pirkimų sutartimi yra siekiama ekonominės naudos. Tokia išvada darytina, kadangi perkančioji organizacija siūlo piniginių atlygį už pirkimo sutarties įvykdymą, tiekėjas savarankiškai priima sprendimą dėl pasiūlymo pateikimo ir dalyvavimo pirkimo procedūrose, dėl atlygio už įvykdytus sutartinius įsipareigojimus.⁵⁵ Taip pat viešųjų pirkimų sutartys yra atlygintinės.⁵⁶

5) viešųjų pirkimų sutartys, sudaromos raštu, išskyrus tam tikras išimtis, nurodytas Viešųjų pirkimų įstatyme.⁵⁷

6) viešųjų pirkimų sutarties sąlygos gali būti keičiamos tik tais atvejais, kai tai daroma vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymo 18 straipsnio 8 dalyje įtvirtinta tvarka. Pabrėžtina, kad Viešųjų pirkimų tarnyba savo rekomendacijose yra pažymėjusi, kad negali būti keičiamos esminės viešojo pirkimo sutarties sąlygos.⁵⁸

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktus esminius viešojo pirkimo sutarties bruožus ir teisės doktriną, galima išskirti žemiau nurodomus, autoriaus nuomone, pagrindinius, viešojo pirkimo sutarties negaliojimo tikslus:

1) ***viešųjų pirkimų principų, ypatingai skaidrumo, principų gynimas.***⁵⁹ Viešųjų pirkimų įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad perkančioji organizacija užtikrina, kad atliekant pirkimo procedūras ir nustatant laimėtoją būtų laikomasi lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principų. Lygiateisiškumo, nediskriminavimo,

⁵³ Teisingumo Teismo 2000 metų spalio 5 dienos sprendimas byloje Nr. C-16/98, Komisija prieš Prancūziją, Rink. 2000, p. 1 - 8315.

⁵⁴ Soloveičikas D. Viešųjų pirkimų teisės tikslai ir jų įgyvendinimas, Teisė, T. 91, 2014, p. 60.

⁵⁵ Teisingumo Teismo 2001 metų liepos 12 dienos sprendimas C-399/98, Ordine degli Architetti, Rink. 2001, p. 1 - 5409.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo I – III skyrių komentaras. Parengtas Advokatų kontoros „LAWIN Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“, p. 33.

Prieiga internetu: http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Viesieji%20pirkimai/121030_VPI_I-III_skyri%C5%B3_komentaras_fn.pdf

⁵⁷ Ten pat.

⁵⁸ Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2009 metų gegužės 5 dienos įsakymas Nr. 1S-43 „Dėl viešojo pirkimo – pardavimo sutarčių sąlygų keitimo rekomendacijų patvirtinimo“, publikuota Valstybės žiniuose 2009, Nr. 54-2151.

⁵⁹ Soloveičikas D. Viešųjų pirkimų teisės tikslai ir jų įgyvendinimas, Teisė, T. 91, 2014, p. 47.

proporcingumo, abipusio pripažinimo ir skaidrumo principų laikymasis garantuoja, kad bus pasiekti atliekamo viešojo pirkimo tikslai ir išvengta galimų nesąžiningos konkurencijos prielaidų viešojo pirkimo procedūrose.⁶⁰ Pažeidžiant minėtuosius principus, yra didelė tikimybė, kad nebus pasiekti viešųjų pirkimų tikslai, nurodyti Viešųjų pirkimo įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje.

Viešųjų pirkimų skaidrumas reiškia suinteresuotų asmenų galimybę suprasti ir žinoti realias priemones ir procesus, kuriuos įgyvendinant yra sudaromos ir vykdomos viešojo pirkimo sutartys.⁶¹ Teismų praktikoje praktika šiuo klausimu, susijusi su skaidrumo principo pažeidimu, yra tvari ir pastovi – „*skaidrumo principas pažeidžiamas inter alia, kai perkančioji organizacija viešojo pirkimo metu nesilaiko iš anksto žinomų taisyklių, nors ir tiesiogiai nesusijusių su viešaisiais pirkimais, kaip tokiais. Perkančioji organizacija, tiek rengdama pirkimo dokumentus, tiek vertindama tiekėjų pasiūlymus, privalo nepažeisti kitų teisės aktų imperatyviųjų teisės normų*“.⁶²

Viešųjų pirkimų sutarties negaliojimo instituto pagalba yra pripažįstamos viešųjų pirkimų būdu sudarytos ydingos sutartys, kurios sudarytos pažeidžiant Viešųjų pirkimų įstatyme įtvirtintą reglamentavimą, įskaitant bet neapsiribojant teisės normomis, kuriose įtvirtinti viešųjų pirkimų principai, arba kurios prieštarauja viešojo pirkimo tikslams. Taigi galima teigti, kad vienas iš viešųjų pirkimų sutarčių negaliojimo tikslų yra viešųjų pirkimų principų ir tikslų įgyvendinimo gynimas (šiuo atveju viešųjų pirkimų sutarčių negaliojimas yra instrumentas, kurio pagalba viešųjų pirkimų sutartys, prieštaraujančios viešųjų pirkimų principams ir / ar tikslams, pripažįstamos negaliojančiomis);

2) **pažeistų tiekėjų teisių gynimas.** Viešųjų pirkimų sutarties negaliojimas Viešųjų pirkimų įstatymo 93 straipsnyje yra apibrėžiamas kaip viena iš tiekėjų pažeistų teisių gynimo priemonių. Plačiau viešojo pirkimo sutarties negaliojimas, kaip tiekėjų intereso gynimo priemonė, bus analizuojama tiriamojo darbo 1.2.1. poskyryje „Viešojo pirkimo sutarties negaliojimas kaip tiekėjų teisių ir interesų gynimo priemonė. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimo ir kitų tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonių santykis“.

3) **Bendrųjų sandorių negaliojimo instituto tikslų įgyvendinimas.** Plačiau skaityti 1.1. poskyryje „Sandorių negaliojimo instituto reikšmė viešojo pirkimo sutartims“.

Viešojo pirkimo sutarties negaliojimo institutas yra itin reikšmingas institutas viešųjų pirkimų teisėje. Pažymėtina, kad viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia yra svarbi tiekėjų teisių

---

⁶⁰ Lietuvos Apeliacinio Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2014 metų sausio 29 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-866/2014.

⁶¹ Soloveičikas D. Viešųjų pirkimų teisės tikslai ir jų įgyvendinimas, Teisė, T. 91, 2014, p. 49.

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų balandžio 5 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų spalio 3 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-411/2014.

gynimo priemonė, kurios tinkamas, konceptualus ir nuoseklus taikymas turi didelę reikšmę efektyviai ginant tiekėjų teises viešuosiuose pirkimuose.⁶³ Išsamiau apie viešojo pirkimo sutarties negaliojimą kaip vieną iš tiekėjo pažeistų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonių, bus analizuojama žemiau išdėstyame tiriamojo darbo poskyryje.

1.2.1. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimas kaip tiekėjų teisių ir interesų gynimo priemonė. Viešojo pirkimo sutarties ir kitų tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonių santykis.

Europos Sąjungos direktyvose⁶⁴, skirtose tiekėjų teisių ir interesų gynimui, pabrėžiama, kad veiksmingos ir neatidėliotinos tiekėjų teisių gynimo priemonės yra laikomos esminiu elementu viešųjų pirkimų reguliavimo modernizavimo, padidinto nediskriminavimo ir skaidrumo užtikrinimui. Teisės doktrinoje pritariama aukščiau minėtose direktyvose įtvirtintai pozicijai. D. Soloveičikas viename iš savo mokslinių straipsnių teigia, kad efektyvi, operatyvi ir skaidri, bet kokių teisinių ginčų nagrinėjimo sistema yra siekiamybė kiekvienoje teisės sistemoje.⁶⁵ Nesant efektyvaus mechanizmo, kuriuo būtų užtikrinamas tiekėjų teisių gynimas ir apsauga, nebūtų galimybės tikėtis vaisingų pirkimų rezultatų ir tikslų įgyvendinimo.⁶⁶ Teigtina, kad be veiksmingos ir savalaikės (skubios) pažeistų teisių gynimo priemonių sistemos visas viešųjų pirkimų reguliavimas būtų neefektyvus ir tikėtina, kad tokio reguliavimo pagrindu atliekami viešieji pirkimai būtų prasilenkiantys su viešųjų pirkimų tikslais (jie nebūtų pasiekiami).

Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia yra labai svarbi tiekėjų teisių ir interesų gynimo priemonė, įtvirtinta tiek Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisėje, tiek ir nacionalinėje viešųjų pirkimų teisėje. Atsižvelgiant į tai, šiame poskyryje bus analizuojama viešojo pirkimo sutarties negaliojimo institutas, kaip tiekėjų interesų apsaugos priemonė, šios priemonės vieta tiekėjų teisių ir interesų gynimo mechanizme (nacionalinėje viešųjų pirkimų teisėje). Trumpai, pagrindiniais

---

⁶³Soloveičikas D., Šimanskis K. Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pagal Lietuvos Respublikos teismų praktiką, Teisė, T. 84, 2012, p. 46.

⁶⁴1989 metų gruodžio 21 dienos Tarybos direktyva 89/665/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo; 1992 metų vasario 25 dienos Tarybos direktyva 92/13/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių Bendrijos taisyklių taikymą viešųjų pirkimų tvarkai vandens, energetikos, transporto ir telekomunikacijų sektoriuose, suderinimo; 2007 metų gruodžio 11 dienos Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/66/EB iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 89/665/EEB ir 92/13/EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo.

⁶⁵ Soloveičikas D. Viešųjų pirkimų ginčų arbitruotinumo problematika. Teisė, T. 75, 2010, p. 35

⁶⁶ Soloveičikas D. Efektyvumo principas ir laikinosios apsaugos priemonės bei žalos atlyginimas kaip tiekėjų gynimo priemonės vykdam viešuosius pirkimus, Teisė, T. 70, 2009, p. 67.

aspektais, bus aptariami kiti tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo būdai (tiriamąo darbo apimtis neleidžia atlikti išsamesnio tyrimo šiuo aspektu) įtvirtinti Viešųjų pirkimų įstatyme, išryškunami pagrindiniai taikymo ypatumai ir sąlyčio taškai, taikant šiuos būdus kartu su viešojo pirkimo sutarties pripažinimo negaliojančia būdu, arba šių būdų konkurencija, taikymo alternatyva. Taip pat bus analizuojami kiti esminiai aspektai, susiję su viešojo pirkimo sutarties negaliojimu, kaip tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemone.

Viešųjų pirkimų taisyklėse nustatyta, kad bet kuriam asmeniui, kuris yra arba buvo suinteresuotas sudaryti konkrečią viešojo pirkimo sutartį ir kuriam dėl tariamo pažeidimo buvo padaryta žala ar kilusi tokios žalos rizika, būtų sudarytos galimybės pasinaudoti veiksmingomis ir skubiomis teisės gynimo priemonėmis, ypač tuomet, kai dar galima ištaisyti pažeidimus.⁶⁷ Teisingumo Teismo jurisprudencijoje suformuluota panaši nuostata, kad viešųjų pirkimų atveju perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūros turi būti prieinamos bent jau kiekvienam suinteresuotam asmeniui, kuris yra ar buvo suinteresuotas, kad su juo būtų sudaryta nagrinėjama viešojo pirkimo sutartis, ir kuris dėl tariamo pažeidimo gali arba galėjo patirti žalą nuo to momento, kai perkančioji organizacija išreiškė savo valią, galinčią lemti teisinius padarinius.⁶⁸

Vadovaujantis ES direktyvos 2007 / 66 / EB nuostatomis, Viešųjų pirkimų įstatyme suformuluota tiekėjų teisių gynimo priemonių sistema. Kaip teigiama teisės doktrinoje, Viešųjų pirkimų įstatymo V skyrius iš esmės buvo reformuotas į nacionalinę teisę perkėlus vadinamosios naujosios tiekėjų teisių gynimo ES direktyvos 2007 / 66 / EB nuostatas.⁶⁹ Viešųjų pirkimų įstatyme suformuluota tiekėjų teisių gynimo priemonių sistema, pagal kurią tiekėjas, kuris mano, kad perkančioji organizacija nesilaikė Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimų ir tuo pažeidė ar pažeis jo teises ar teisėtus interesus, Viešųjų pirkimų įstatyme nustatyta tvarka gali kreiptis į apygardos teismą, kaip pirmosios instancijos teismą ir reikalauti, kad būtų taikoma viena iš šių tiekėjų teisių ir interesų gynimo priemonių⁷⁰:

---

⁶⁷ Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos Įmonių teisės ir viešųjų pirkimų politikos departamento Viešųjų pirkimų politikos skyriaus 2011 metų spalio mėnesio „Viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimo sistemos tobulinimas“ ataskaita. Prieiga internetu: <http://www.ukmin.lt/uploads/documents/imported/lt/dokumentai/problematika/VPGNS.pdf>

⁶⁸ Teisingumo Teismo 2005 metų sausio 11 dienos Sprendimas Stadt Halle ir RPL Lochau, C-26/03, Rink. 2005 metai, p. I-1. Taip pat tokios pat pozicijos laikomasi ir nacionalinėje teisėje - Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 metų liepos 29 dienos Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga.

⁶⁹ Soloveičikas D. Tiekėjų teisių gynimo priemonių sistemos reforma Lietuvoje: laikinosios apsaugos priemonės ir žalos atlyginimas, Justitia, T. 2(74), 2010, p. 63.

⁷⁰ Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos Įmonių teisės ir viešųjų pirkimų politikos departamento Viešųjų pirkimų politikos skyriaus 2011 metų spalio mėnesio „Viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimo sistemos tobulinimas“ ataskaita. Prieiga internetu: <http://www.ukmin.lt/uploads/documents/imported/lt/dokumentai/problematika/VPGNS.pdf>

- perkančiosios organizacijos sprendimų, kurie neatitinka šio Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimų, panaikinimo ar pakeitimo;
- žalos atlyginimo;
- pirkimo sutarties pripažinimo negaliojančia;
- alternatyvių sankcijų taikymo;
- laikinųjų apsaugos priemonių taikymo.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą, konstatuotina, kad viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia yra tik vienas iš tiekėjų teisių gynimo priemonių, kurios į nacionalinę teisę (konkrečiai į Viešųjų pirkimų įstatymą) buvo perkelti iš ES direktyvos 2007 / 66 / EB. Pažymėtina, kad Viešųjų pirkimų įstatyme įtvirtinta tiekėjų teisių ir interesų gynimo sistema yra vientisas mechanizmas, kuris tinkamai, efektyviai užtikrins tiekėjų teisės ir interesus tik tada, kai visi aukščiau pateikto „mechanizmo“ elementai bus taikomi tikslingai ir kai to reikia sistemai drauge. Toliau trumpai apžvelgsime kiekvieną elementą.

Perkančiosios organizacijos sprendimų, kurie neatitinka Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimų, panaikinimas ar pakeitimas. Perkančioji organizacija viešojo pirkimo eigoje priima ne vieną sprendimą (pvz. sprendimą tiekėjų eilės sudarymo, sprendimą, kuriuo pripažįstamas laimėtojas ir kt. sprendimus), nuo kurio tiesiogiai priklauso viešojo pirkimo baigtis. Pažymėtina, kad tik tokie perkančiosios organizacijos sprendimai, kurie neprieštarauja Viešųjų pirkimų įstatymui, gali užtikrinti skaidrią ir efektyvią viešųjų pirkimų procedūrą, kuria bus pasiekti viešųjų pirkimų tikslai. Visi subjektai, dalyvaujantys viešųjų pirkimų procedūrose, turi laikytis Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų, o perkančioji organizacija užtikrina, kad atliekant pirkimo procedūras ir nustatant laimėtoją būtų laikomasi lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principų.⁷¹

Viešųjų pirkimų įstatymo 93 straipsnyje įtvirtinta, kad tiekėjas, kuris mano, kad perkančioji organizacija nesilaikė šio įstatymo reikalavimų ir tuo pažeidė ar pažeis jo teisėtus interesus, šiame skyriuje nustatyta tvarka gali kreiptis į apygardos teismą, kaip pirmosios instancijos teismą, dėl perkančiosios organizacijos sprendimų, kurie neatitinka šio įstatymo reikalavimų, panaikinimo ar pakeitimo⁷². To paties straipsnio 3 dalyje numatoma ypatinga šios tiekėjų interesų gynimo elemento naudojimo tvarka, t.y. tiekėjas, norėdamas iki pirkimo sutarties sudarymo ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus ar veiksmus, pirmiausia turi pateikti pretenziją perkančiajai organizacijai

⁷¹ Viešųjų pirkimų įstatymo 3 straipsnio 1 dalis.

⁷² Viešųjų pirkimų įstatymo 93 straipsnio 2 dalies 2 punktą.

šiuose skyriuose nustatyta tvarka. Atsižvelgiant į ES direktyvos 2007 / 66 / EB reikalavimus, Viešųjų pirkimų įstatyme nustatyta, kad tiekėjui pateikus pretenziją, perkančioji organizacija nedelsdama sustabdo pirkimo procedūrą, kol bus išnagrinėta ši pretenzija ir priimtas sprendimas. Tiekėjo pretenzija turi būti išnagrinėta per 5 darbo dienas nuo jos gavimo dienos. Perkančioji organizacija negali sudaryti pirkimo sutarties anksčiau negu po 15 dienų nuo rašytinio pranešimo apie jos priimtą sprendimą išsiuntimo pretenziją pateikusiam tiekėjui dienos. Atkreiptinas dėmesys, kad ES direktyva 2007 / 66 / EB leidžia sutrumpinti šį sustabdymo terminą iki 10 dienų, jeigu perkančiosios organizacijos atsakymas į pretenziją siunčiamas faksu ar kitomis elektroninėmis priemonėmis. Tačiau siekiant paprastesnio ir racionališkesnio Viešųjų pirkimų įstatymo taikymo ir naudojimo buvo pasirinktas bendras pirkimo procedūros sustabdymo laikotarpis, neatsižvelgiant į tai, koku būdu yra informuojami suinteresuoti tiekėjai.⁷³

Pažymėtina, kad šia tiekėjų teisių ir interesų gynimo priemone turi būti siekiama pasinaudoti pirmiausia iki viešojo pirkimo sutarties sudarymo. Tokia išvada darytina dėl to, kad jeigu būtų neteisėto sprendimo pagrindu sudaryta viešojo pirkimo sutartis, tokiu atveju tai gali būti pagrindas pripažinti viešojo pirkimo sutartį negaliojančia. Todėl kur kas efektyviau ši tiekėjų teisių gynimo priemonė yra taikoma kol dar viešojo pirkimo sutartis nėra sudaryta, tačiau taip pat pabrėžtina, kad ši tiekėjų teisių ir interesų gynimo priemonė kartais gali būti taikoma sistemiškai su viešojo pirkimo sutarties pripažinimo negaliojančia priemone. Panevėžio apygardos teismas vienoje iš nagrinėtų bylų yra susistemines Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką ir pasisakęs, kad „*pripažinus neteisėtai ir panaikinus perkančiosios organizacijos (atsakovės) viešųjų pirkimų komisijos minėtą sprendimą dėl imperatyvių teisės normų pažeidimo, teismo iniciatyva pripažintina niekine ir negaliojančia neteisėtų viešojo pirkimo procedūrų ir priimtų sprendimų pagrindu sudaryta 2010-11-08 paslaugų sutartis Nr. DS-309. VPI nuostatos aiškintinos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas.*⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiasis teismas toliau plėtodamas doktriną pasisakė, kad „*Nesilaikius minėtų VPI nuostatų nebuvo pasiektas viešojo pirkimo tikslas, t. y. nebuvo sudaryta pirkimo sutartis, leidžianti racionaliai naudojant tam skirtas lėšas įsigyti perkančiajai organizacijai reikalingų paslaugų ar darbų (VPI 3 str. 2 d.). VPI 3 str. įtvirtintų viešųjų pirkimų principų pažeidimas reiškia imperatyvių teisės normų pažeidimą, nes šie principai susiję su viešojo intereso apsauga, ir šis faktas, nesiremiant jokia papildoma teisės norma, yra pakankamas pagrindas pripažinti neteisėtu ir panaikinti ginčijamo*

⁷³ Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos Įmonių teisės ir viešųjų pirkimų politikos departamento Viešųjų pirkimų politikos skyriaus 2011 metų spalio mėnesio „Viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimo sistemos tobulinimas“ ataskaita. Prieiga internetu: <http://www.ukmin.lt/uploads/documents/imported/lt/dokumentai/problematika/VPGNS.pdf>

⁷⁴ Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų vasario 15 dienos sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-421-544/2011.

konkurso rezultatus bei yra pagrindas šių rezultatų pagrindu sudarytą pirkimo-pardavimo sutartį pripažinti negaliojančia, nes ji taip pat yra sudaryta pažeidžiant minėtus VPĮ 3 str. principus. Pagal kasacinio teismo praktiką būtent tokiu atveju, kai nustatomi imperatyviųjų teisės normų pažeidimai, kurie vykdant viešuosius pirkimus gali reikšti esminių įstatyme nustatytų taisyklių ar viešųjų pirkimų principų, dėl kurių buvo pažeistos tiekėjų tarpusavio konkurencijos sąlygos, pažeidimą, yra pateisinamas perkančiosios organizacijos veiksmų ir sprendimų panaikinimas. Teismas nustatęs, kad sandoris prieštarauja imperatyviosioms teisės normoms, turi ex officio pripažinti sandorį niekiniu ir negaliojančiu ir taikyti atitinkamus teisinius padarinius, neatsižvelgdamas į bylos dalyvių reikalavimus, CK 1.78 str. 5 d.“. Pažymėtina, kad „minėti principai yra imperatyvios teisės normos, todėl jų pažeidimas sudaro pagrindą ieškinį tenkinti ir pripažinti negaliojančiu ginčijamą sutartį dėl prieštaravimo imperatyvioms VPĮ 3 str. 1 d., 32 str. 1 d. nuostatomis (CK 1.80 str. 1 d.)“.⁷⁵ Tokia pati nuosekli ir kryptinga praktika plėtojama ir tolimesnėje Lietuvos Aukščiausioje Teismo doktrinoje.⁷⁶

Dėl perkančiosios organizacijos neteisėtai priimtų sprendimų dažniausiai būna pažeistos tiekėjų teisės ir / arba teisėti interesai, ko pasekoje, kai kuriais atvejais tiekėjai gali prarasti galimybę sudaryti viešojo pirkimo sutartį (pvz. perkančiosios organizacijos sprendimu buvo sudaryta tiekėjų pasiūlymų eilė prieštaraujanti pirkimo sąlygoms ir Viešųjų pirkimų įstatymui, ko pasekoje buvo pasirašyta viešojo pirkimo sutartis su tiekėju, kuris neteisėtai buvo pripažintas konkurso laimėtoju). Todėl perkančiosios organizacijos sprendimų pripažinimas neteisėtais, kaip tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonė, yra tampriai susijusi su sutarties pripažinimo negaliojančia priemone, kadangi perkančiosios organizacijos neteisėtai priimtų sprendimų pagrindu sudaryta sutartis gali būti pripažinta negaliojančia.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą, galima konstatuoti, kad perkančiosios organizacijos sprendimų, kurie neatitinka Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimų, panaikinimas, kai kuriais atvejais gali būti taikomas sistemiškai su viešojo pirkimo sutarties pripažinimu negaliojančia.

Žalos atlyginimas. Pažymėtina, kad žalos atlyginimo institutas yra įtvirtintas ir ES direktyvoje 2007/66/EB. Teisingumo Teismas, pasisakydamas apie žalos atlyginimą yra konstatavęs, kad valstybės narės turi pareigą atlyginti asmenims žalą pagal nacionalinę teisę, kai jų teisės buvo pažeistos dėl Europos Sąjungos teisės aktų pažeidimo.⁷⁷ Tačiau, kaip teigiama teisės doktrinoje,

⁷⁵ Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų vasario 15 dienos sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-421-544/2011.

⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų liepos 4 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-376/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 birželio 7 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-333/2013.

⁷⁷ Teisingumo Teismo 1991 metų lapkričio 19 dienos sprendimas byloje C- 6/90, D. B. ir kiti prieš Italiją, ECR I-05357.

įgyvendinant šią pareigą, turi būti garantuojama, kad bus įgyvendinti tiekėjų teisių gynimo efektyvumo (teisinio veiksmingumo) ir lygiateisiškumo principai.⁷⁸ Būtina pabrėžti, kad valstybėms narėms neįtvirtinant nacionalinėje teisėje efektyvių teisinių prielaidų reikalauti žalos atlyginimo, kai padaromi pažeidimai viešųjų pirkimų srityje, gali būti reikalaujama žalos atlyginimo iš pačios valstybės narės, vadovaujantis *Francovich* doktrina ir *Brasserie* byloje ETT suformuotomis sąlygomis, kurios būtinos valstybei narei taikant atsakomybę.⁷⁹

Tiekėjai, manantys, kad jų teisės ir teisėti interesai yra pažeisti gali reikalauti iš perkančiosios organizacijos žalos atlyginimo, remiantis Viešųjų pirkimų įstatymo 93 ir 96 straipsniais. Viešųjų pirkimų 96 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad teismas tenkina tiekėjo reikalavimą tik dėl žalos atlyginimo, jeigu pirkimo sutartis jau sudaryta, o perkančioji organizacija pirkimo procedūros metu laikėsi šio įstatymo 18 straipsnio 1 ir 9 dalių, 32 straipsnio 7 dalies, 39 straipsnio 7 dalies, 41 straipsnio 1 dalies, 94 straipsnio, 94¹ straipsnio 2 dalies, 95 straipsnio 2 dalies, 95¹ straipsnio 1–4 dalių, 95² straipsnio reikalavimų. Atsižvelgiant į šią nuostatą, darytina išvada, kad kai teismui priimant sprendimą jau yra sudaryta viešojo pirkimo sutartis, su sąlyga, kad perkančioji organizacija laikėsi Viešųjų pirkimų įstatymo 18 straipsnio 1 ir 9 dalių, 32 straipsnio 7 dalies, 39 straipsnio 7 dalies, 41 straipsnio 1 dalies, 94 straipsnio, 94¹ straipsnio 2 dalies, 95 straipsnio 2 dalies, 95¹ straipsnio 1–4 dalių, 95² straipsnio reikalavimų ir yra įrodytos būtinos civilinės atsakomybės sąlygos, teismas priteisia tik žalos atlyginimą, netaikydamas kitų tiekėjo teisių gynimo priemonių, numatytų Viešųjų pirkimų įstatymo 93 straipsnyje. Toks teisinis reguliavimas, anot D. Soloveičio užtikrina žalos atlyginimo ir kitų tiekėjų teisių ir gynimo priemonių koreliaciją.⁸⁰ Tačiau pažymėtina, kad jeigu perkančioji organizacija nesilaikė Viešųjų pirkimų įstatymo 18 straipsnio 1 ir 9 dalių, 32 straipsnio 7 dalies, 39 straipsnio 7 dalies, 41 straipsnio 1 dalies, 94 straipsnio, 94¹ straipsnio 2 dalies, 95 straipsnio 2 dalies, 95¹ straipsnio 1–4 dalių, 95² straipsnio reikalavimų, žalos atlyginimas gali būti taikomas kartu su kitomis tiekėjų teisių ir interesų apsaugos priemonėmis (gali būti kartu taikoma ir su viešojo pirkimo sutarties pripažinimu negaliojančia).

Alternatyvių sankcijų taikymas yra nauja tiekėjų teisių gynimo priemonė, įtvirtinta Viešųjų pirkimų įstatymo 95² straipsnyje, galima teigti, kad ši priemonė papildo kitas tiekėjų teisių ir interesų gynimo priemones. Šia tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemone teismui suteikiama pasirinkimo teisė (įvertinus pažeidimo pobūdį, aplinkybes, padarinius) nuspręsti ar pripažinti viešojo

---

⁷⁸ Treumer S. Damages for Breach of the EC Public Procurement Rules from a Danish Perspective, 2004, No 5, p. 565.

⁷⁹ Soloveičikas D. Tiekėjų teisių gynimo priemonių sistemos reforma Lietuvoje: laikinosios apsaugos priemonės ir žalos atlyginimas, *Justitia*, T. 2(74), 2010, p. 71.

⁸⁰ Soloveičikas D. Tiekėjų teisių gynimo priemonių sistemos reforma Lietuvoje: laikinosios apsaugos priemonės ir žalos atlyginimas, *Justitia*, T. 2(74), 2010, p. 72.

pirkimo sutartį negaliojančia ar taikyti alternatyvias sankcijas. Alternatyvių sankcijų taikymas ir viešojo pirkimo sutarties negaliojimas yra labai skirtingos tiekėjų teisių gynimo priemonės, kadangi viena siekiama išsaugoti sutartį (taikant alternatyvias priemonės), tuo tarpu kita (viešojo pirkimo sutarties negaliojimu) siekiama sutartį pripažinti niekine. Plačiau alternatyvių sankcijų taikymas, šio tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo būdo santykis su viešojo pirkimo sutarties negaliojimu yra analizuojamas tolimesniame tiriamoje darbo skyriuje – „II. Alternatyvių sankcijų taikymas“.

Laikiniųjų apsaugos priemonių taikymas. Viešųjų pirkimų įstatymo 93 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad tiekėjas gali pateikti prašymą teismui dėl laikiniųjų apsaugos priemonių taikymo Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka. Šio instituto svarba vykdant viešuosius pirkimus pasireiškia tuo, kad nuo to, kiek, kaip ir kokiomis sąlygomis taikomos laikinosios apsaugos priemonės teismams nagrinėjant viešųjų pirkimų ginčus, priklauso kiek efektyviai bus ginamos pažeistos tiekėjų teisės ir kaip bus įgyvendinti viešųjų pirkimų tikslai.⁸¹

Pažymėtina, kad teismas dalyvaujančių byloje ar kitų suinteresuotų asmenų prašymu gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones, jeigu šie asmenys tikėtinai pagrindžia savo ieškinio reikalavimą ir nesiėmus šių priemonių teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti nebeįmanomas.⁸² Civilinio proceso kodekso 423⁷ straipsnyje yra nurodyti ypatumai taikant laikinąsias apsaugos priemones viešųjų pirkimų srityje. Visų pirma, šiame straipsnyje įtvirtintos specialios laikinosios apsaugos priemonės, kurios gali būti taikomos tik viešųjų pirkimų srityje – viešojo pirkimo konkurso procedūrų sustabdymas, įpareigojimas perkančiajai organizacijai nesudaryti viešojo pirkimo sutarties, perkančiosios organizacijos priimto sprendimo įgyvendinimo sustabdymas, su pirkimo laimėtoju sudarytos viešojo pirkimo sutarties vykdymo sustabdymas.

Civilinio proceso kodekso 423⁷ straipsnyje taip pat įtvirtina, kad teismas priima motyvuotą nutartį dėl laikiniųjų apsaugos priemonių taikymo, vadovaudamasis ekonomiškumo ir efektyvumo principais bei viešojo interesu. Teismas gali nuspręsti netaikyti laikiniųjų apsaugos priemonių, jeigu jų neigiamos pasekmės galėtų viršyti jų teikiamą naudą. Teismų praktikoje laikomasi nuomonės, jog ekonomiškumo principas reiškia, kad „*teismas turi parinkti tokią laikinąją apsaugos priemonę ar kelias priemones, kurios maksimaliai užtikrintų būsimo teismo sprendimo įvykdymą ir minimaliai ribotų atsakovo interesus bei neviršytų pareikštų ieškinio reikalavimų sumos*“.⁸³ Vertinant laikiniųjų apsaugos priemonių taikymo galimybes remiantis ekonomiškumo principu, būtina ne *a priori* vertinti

---

⁸¹ Soloveičikas D. Efektyvumo principas ir laikinosios apsaugos priemonės bei žalos atlyginimas kaip tiekėjų gynimo priemonės vykdant viešuosius pirkimus, Teisė, T. 70, 2009, p.77.

⁸² Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 144 straipsnio 1 dalis. Įstatymas paskelbtas: Žin. 2002, Nr. 36-1340.

⁸³ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 metų vasario 22 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 2 -148/2007.

tuos nuostolingus padarinius, kurių kyla pačiai perkančiajai organizacijai, bet pirmiausia ypač trečiųjų asmenų, visuomenės finansinius praradimus. Kitaip tariant, turi būti vertinami tiesiogiai su planuojama sudaryti viešojo pirkimo sutartimi susiję negatyvūs ekonominiai padariniai, o ne išimtinai perkančiosios organizacijos nuostoliai.⁸⁴ Efektyvumo principo taikymą viešuosiuose pirkimuose taip pat akcentuoja ir Teisingumo Teismas daugelyje savo nagrinėjamų bylų. Pavyzdžiui *Alcatel* byloje teismas konstatavo: „*efektyvumo principo reikšmė yra efektyvus, operatyvus ir nedeklaratyvus ūkio subjektų pažeistų teisių gynimas tiek iki viešojo pirkimo sutarties sudarymo momento, tiek ir ją sudarius*“.⁸⁵ Lietuvos apeliacinis teismas yra konstatavęs, kad „*laikinių apsaugos priemonių taikymas visų pirma turi užtikrinti viešojo intereso apsaugą ir tik po to būtų siekiama ginčo šalių tarpusavio interesų pusiausvyros išlaikymo*“⁸⁶.

Viešųjų pirkimų sutarties negaliojimo ir laikinių apsaugos priemonių taikymo santykis yra glaudus. Šios tiekėjų teisių gynimo priemonės, kai kuriais atvejais gali būti taikomos drauge, o kai kuriais atvejais privalo būti taikomos kartu, nes kitaip nebūtų apgintos tiekėjų teisės ir teisėti interesai. Teisės doktrinoje pateikiamas geras pavyzdys, kai laikinosios apsaugos priemonės, be viešojo pirkimo sutarties pripažinimo negaliojančia būtų „bedantė“ ir netikslingai taikoma tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonė: „*neteisinga yra tokia praktika, kai analizuojama laikinoji apsaugos priemonė taikoma tose bylose, kur tiekėjas neginčija viešojo pirkimo sutarties, tokia sutartis jau sudaryta ir vykdoma, o tiekėjas ginčija tik pavienių perkančiosios organizacijos sprendimų teisėtumą ir pagrįstumą. Sudarius viešojo pirkimo sutartį, viešojo pirkimo procesas yra pasibaigęs <...> Todėl tokiais atvejais negali būti taikoma laikinoji apsaugos priemonė – draudimas vykdyti viešojo pirkimo sutartį, nes tokia priemonė yra betikslė neginčijant ir pačios sutarties ir ginčą siejant tik su viešojo pirkimo procesu, kuris ieškinio pateikimo dieną jau yra pasibaigęs. Tokia praktika nėra išlaikoma šalių interesų pusiausvyra, todėl ji negali būti plėtojama*“.⁸⁷

Pirkimo sutarties pripažinimo negaliojančia. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimo reikšmė ir tikslai buvo aptarti poskyryje 1.2 „Viešojo pirkimo sutarties esminiai bruožai. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimo reikšmė ir tikslai“. Kaip ir minėta, vienas iš pagrindinių viešojo pirkimo sutarties negaliojimo tikslų yra pažeistų tiekėjų teisių gynimas. Teigtina, kad viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia yra vienas iš svarbiausių tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo

⁸⁴ Soloveičikas D. Efektyvumo principas ir laikinosios apsaugos priemonės bei žalos atlyginimas kaip tiekėjų gynimo priemonės vykdant viešuosius pirkimus, Teisė, T. 70, 2009, p.79.

⁸⁵ Teisingumo Teismo byla C-81/98, *Alcatel Austria AG v. Alcatel*, 1999 metai, ECR I-7671.

⁸⁶ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 metų liepos 8 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 2-876/2010.

⁸⁷ Soloveičikas D. Efektyvumo principas ir laikinosios apsaugos priemonės bei žalos atlyginimas kaip tiekėjų gynimo priemonės vykdant viešuosius pirkimus, Teisė, T. 70, 2009, p.79.

priemonių, įtvirtintų tiek ES direktyvoje 2007 / 66 / EB, tiek nacionalinėje teisėje (konkrečiai Viešųjų pirkimų įstatyme)⁸⁸.

Pažymėtina, kad viešojo pirkimo sutarties pripažinimu negaliojančia, kaip teisių gynimo priemone, galima naudotis tik tada, kai jau yra sudaryta viešojo pirkimo sutartis. Iki tol galima ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmus ir (arba) priimtus sprendimus. Tokia įstatymų leidėjo logika yra suprantama ir logiškai paaiškinama – yra teikiamas prioritetas kuo ankstesniam, iki viešojo pirkimo sutarties sudarymo, tiekėjų interesų gynimui (taikant kitas tiekėjų interesų gynimo priemones), taip pat kol nėra sudarytos viešojo pirkimo sutartys nėra objekto, kurį galima ginčyti šiuo tiekėjų interesų gynimo būdu. Galima teigti, kad tiekėjų apsaugos sistema nebūtų pilnavertė ir efektyvi, jeigu nebūtų galimybės tiekėjams ginti savo teises ir teisėtus interesus jau po sutarties sudarymo (naudojantis pirkimo sutarties pripažinimu negaliojančia). Tokia išvada daryti atsižvelgiant į tai, kad didžioji dalis aukščiau pateiktų ir analizuotų tiekėjų intereso gynimo priemonių (taikant jas atskirai nuo viešojo pirkimo sutarties pripažinimo negaliojančia) būtų veiksmingos tik iki viešojo pirkimo sutarties sudarymo, kadangi sudarius viešojo pirkimo sutartį ir nesiekiant pripažinti viešojo pirkimo sutarties negaliojančia, kiti tiekėjų teisių gynimo būdai nebūtų efektyvus ir tikėtina, kad neapgintų tiekėjų teisių ir teisėtų interesų.

Atkreiptinas dėmesys, kad kai viešojo pirkimo sutartys yra sudaromos prieštaraujant imperatyvioms normoms, tokios sutartys yra niekinės ir tokių sutarčių sudarymas bei vykdymas pažeidžia ne tik konkurse dalyvaujančių tiekėjų interesus, viešojo pirkimo principus ir tikslus, bet ir prieštarauja viešajam interesui. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs, kad „*panaikinus sprendimą dėl imperatyviųjų teisės normų pažeidimo, perkančiosios organizacijos sprendimo pagrindu sudarytos viešojo pirkimo sutarties galiojimas negali būti pateisinamas. Tokia pozicija grindžiama ne tik viešojo intereso apsauga, bet ir teisinės valstybės principo turinio sudėtine dalimi – principu ex injuria jus non oritur. Teismas, nustatęs, kad sandoris prieštarauja imperatyviosioms teisės normoms, turi ex officio pripažinti sandorį niekiniu ir negaliojančiu bei taikyti atitinkamus teisinius padarinius, neatsižvelgdamas į bylos dalyvių reikalavimus (CK 1.78 straipsnio 5 dalis). Taigi teismas pripažįsta sandorį niekiniu tiek bylos dalyviams pareiškus tokį reikalavimą, tiek jo nepareiškus, ir kiekvienu atveju sprendžia dėl niekinio sandorio teisinių padarinių, nes tik išsprendus*

---

⁸⁸ Soloveičikas D., Šimanskis K. Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pagal Lietuvos Respublikos teismų praktiką, Teisė, T. 84, 2012, p. 47.

*dėl negaliojančio sandorio teisinių padarinių užbaigiamas ginčo sprendimas ir atkuriamą teisinę taiką“.*⁸⁹

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą, darytina išvada, kad viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia yra svarbi ir reikšminga tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonė. Kaip minėta, be šios priemonės tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimas, po viešojo pirkimo sutarties sudarymo, būtų deklaratyvus ir praktiškai neįgyvendinamas.

Toliau tiriamajame darbe bus analizuojami viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindai, įtvirtinti ES direktyvoje 2007 / 66 / EB ir Lietuvos viešųjų pirkimų teisėje.

1.3. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindai.

Viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindai įtvirtinti tiek Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisėje, tiek nacionalinėje viešųjų pirkimų teisėje. ES direktyvoje 2007 / 66 / EB įtvirtinti pagrindai ir Teisingumo Teismo išplėtotą praktiką buvo perkelta ir į Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų teisę atlikus tiekėjų teisių gynimo sistemos reformą⁹⁰. Kaip ir minėta anksčiau tiriamajame darbe, Lietuvos viešųjų pirkimų teisėje, kitaip nei daugelyje kitų Europos Sąjungos valstybių narių, jau iki ES direktyvos 2007 / 66 / EB perkėlimo į nacionalinę teisę, praktikoje buvo naudojamas viešojo pirkimo sutarties pripažinimo negaliojančia instrumentas. Teigtina, kad po minėtosios tiekėjų teisių gynimo sistemos reformos, kuria buvo perkelti viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindai iš ES direktyvos 2007 / 66 / EB į Viešųjų pirkimų įstatymą, susidarė dviprasmiška situacija – tiekėjas anksčiau galėjęs ginti galimai savo pažeistas teises remdamasis bendraisiais sandorių negaliojimo pagrindais ir taisyklėmis, suformuotomis teismų praktikoje, po reformos tai gali daryti tiek remdamasis bendraisiais sandorių negaliojimo pagrindais, tiek ir specialiaisiais pagrindais (trimis viešojo pirkimo sutarties negaliojimo prezumpcijomis), kurie perkelti į nacionalinę teisę iš ES direktyvos 2007 / 66 / EB. Iš vienos pusės tai yra sveikintina, kadangi tiekėjas turi didesnę pasirinkimą ginant savo galimai pažeistas teises (gali ginti savo teises tiek vienu, tiek ir kitu pagrindu), iš kitos pusės galima kelti klausimą ar tai nėra perteklinis reguliavimas, ar jis nesukelia daugiau chaoso, nei naudos Lietuvos viešųjų pirkimų teisėje, taikant viešojo pirkimo sutarties pripažinimo negaliojančia instrumentą. Svarbu išsiaiškinti ir tai ar tarp anksčiau naudotų pagrindų ir perkeltų iš ES direktyvos

---

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 metų lapkričio mėnesio 13 dienos, nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-505/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 metų gruodžio 3 dienos Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1, Teismų praktika, 2013, Nr. 39.

⁹⁰ Plačiau apie tiekėjų teisių gynimo sistemos reformą skaityti - Soloveičikas D. Tiekėjų teisių gynimo priemonių sistemos reforma Lietuvoje: laikinosios apsaugos priemonės ir žalos atlyginimas, Justitia, T. 2(74), 2010.

2007 / 66 / EB pagrindų šiuo metu yra sudaryta vieninga ir efektyviai veikianti tiekėjų teisių gynimo būdo – viešojo pirkimo sutarties negaliojimo – pagrindų sistema.

Šiame skyriuje bus analizuojami viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindai įtvirtinti tiek ES direktyvoje 2007 / 66 / EB, tiek ir Lietuvos viešųjų pirkimų teisėje, atskiras dėmesys bus skiriamas pagrindams, kurie buvo taikomi nacionalinėje Lietuvos viešųjų pirkimų teisėje iki ES direktyvos 2007 / 66 / EB nuostatų perkėlimo į Lietuvos viešųjų pirkimų teisę. Konkrečių viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindų analizė bus atliekama siekiant nustatyti ar galėdamas ginčyti viešojo pirkimo sutartį šiais pagrindais tiekėjas gali efektyviai apginti savo pažeistas teises ir teisėtus interesus (ar sudaromos tam tinkamos prielaidos, pagrindai).

1.3.1. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindai, taikyti iki tiekėjų teisių gynimo sistemos reformos.

Viešųjų pirkimų įstatyme iki tiekėjų teisių gynimo sistemos reformos nebuvo įtvirtintas viešojo pirkimo sutarties pripažinimo negaliojančia instrumentas. Kaip ir minėta, šis instrumentas buvo perkeltas į Viešųjų pirkimų įstatymą iš ES direktyvos 2007 / 66 / EB. Tačiau jau iki minėtųjų nuostatų perkėlimo į Viešųjų pirkimų įstatymą Lietuvoje viešojo pirkimo sutartys buvo pripažįstamos negaliojančiomis. Lietuvoje šis klausimas buvo sprendžiamas labai paprastai ir efektyviai – viešojo pirkimo sutartys, kurios prieštaravo teisės aktams, įskaitant, bet neapsiribojant Viešųjų pirkimų įstatymu, buvo pripažįstamos negaliojančiomis bendraisiais sandorių negaliojimo pagrindais, kurie yra įtvirtinti Civiliniame kodekse. Pažymėtina, kad Lietuvos teismai gausiai taikė šią priemonę (viešojo pirkimo pripažinimą negaliojančia – *aut. pastaba*) ir suformavo privalomas įgyvendinti taisykles⁹¹ bei viešojo pirkimo sutarties negaliojimo instrumento taikymo sąlygas.

1.3.2. Viešojo pirkimo sutarties pripažinimo negaliojančia sąlygos, suformuotos Lietuvos teismų praktikoje.

Lietuvos teisės doktrinoje ir teismų praktikoje viešųjų pirkimų sutarčių pripažinimas negaliojančiomis, kaip minėta, nėra naujas tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo instrumentas. Šis instrumentas buvo plačiai ir efektyviai taikytas dar iki ES direktyvos 2007 / 66 / EB perkėlimo į

---

⁹¹ Soloveičikas D., Šimanskis K. Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pagal Lietuvos Respublikos teismų praktiką, Teisė, T. 84, 2012, p. 46.

Lietuvos viešųjų pirkimų teisę. Šiame skyriuje bus apžvelgiamos teisės doktrinoje ir teismų praktikoje suformuotos viešųjų pirkimų sutarčių pripažinimo negaliojančiomis sąlygos, kurių pagrindu tokio tipo sutartys buvo pripažįstamos negaliojančiomis.

Išanalizavus teisės doktriną ir teismų praktiką, darytina išvada, kad neteisėtai sudarytas viešojo pirkimo sutartis tiekėjas iš esmės galėjo ginčyti tik kaip niekinį sandorį. Tokia praktika sietina su viešųjų pirkimų teisinių santykių svarba ir Viešųjų pirkimų įstatyme įtvirtintų nuostatų pobūdžiu.⁹²

Apžvelgus Lietuvos teismų praktiką, galima išskirti tris sąlygas, kurių visetui esant viešojo pirkimo sutartys, dar iki tiekėjų teisių gynimo reformos, būdavo pripažįstamos negaliojančiomis bendraisiais sandorių negaliojimo pagrindais:

1) Viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimo konstatavimas.⁹³ Ši sąlyga turi būti aiškinama plečiamai, pvz. viešųjų pirkimų įstatymas gali būti pažeistas ne vien dėl tiesiogiai įstatyme įtvirtintų imperatyvių perkančiosios organizacijos, tiekėjų pareigų nesilaikymo, tačiau ir dėl to, kad nebuvo paisyta viešojo pirkimo tikslų, pažeidžiami viešojo pirkimo principai, taip pat nesilaikoma viešojo konkurso sąlygų.

2) Pažeidimas turi būti esminis. Lietuvos teismų praktikoje suformuota, kad viešųjų pirkimų praktika privalo būti tvari ir stabili ir jai negręstų kiekvieno pažeidimo atveju automatinis viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia, teismų praktikoje pabrėžiama, kad tik esminiai viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimai gali būti priežastis naikinti viešojo pirkimo sutartį.⁹⁴ Lietuvos Aukščiausias Teismas yra konstatavęs, kad viešųjų pirkimų teisinių santykių formalizavimas svarbus tiek, kiek tai padeda siekti viešųjų pirkimų tikslų ir nepažeidžia viešųjų pirkimų principų.⁹⁵ Darytina išvada, kad dažnais atvejais, jeigu viešojo pirkimo sutartis būtų pripažįstama negaliojančia tik dėl formalių, neesminių pažeidimų, tikėtina, kad dėl to būtų pažeisti viešojo pirkimo tikslai ir principai. Tik esminis pažeidimas teismų praktikoje buvo laikytinas pagrindu pripažinti sudarytą viešojo pirkimo sutartį negaliojančia.

3) Pažeidimas pažeidžia ir Viešųjų pirkimų įstatyme įtvirtintus viešųjų pirkimų principus. Viešųjų pirkimų principo ar kelių iš karto principų pažeidimai yra objektyvaus ir absoliutaus pobūdžio

---

⁹² Soloveičikas D., Šimanskis K. Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pagal Lietuvos Respublikos teismų praktiką, Teisė, T. 84, 2012, p. 48.

⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2015 metų kovo 4 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-916/2015; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2015 metų vasario 25 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-60-378/2015; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2008 metų gruodžio 23 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008.

⁹⁴ Soloveičikas D., Šimanskis K. Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pagal Lietuvos Respublikos teismų praktiką, Teisė, T. 84, 2012, p. 49.

⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 metų birželio 8 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-280/2012.

pažeidimai. Viešųjų pirkimų principo ar kelių iš karto principų pažeidimo objektyvumas pasireiškia tuo, kad jo pripažinimui konstatuoti yra nesvarbios jokios kitos šalutinės aplinkybės, tokios kaip perkančiosios organizacijos atstovų nepatyrimas, jų kaltės laipsnis, žalos dydis ir pan.⁹⁶ Viešųjų pirkimų principo ar kelių principų pažeidimų absoliutumas reiškia, kad kiekvienas viešųjų pirkimų principų pažeidimas lemia perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumą, t. y. kiekvienas viešųjų pirkimų principų pažeidimas laikytinas esminiu pažeidimu ir toks pažeidimo nustatymas suponuoja teismų pareigą pripažinti tokius perkančiosios organizacijos veiksmus neteisėtais.⁹⁷ Dėl to negalimi atvejai, kad nustatytasis viešųjų pirkimų principo pažeidimas būtų kvalifikuotas kaip neesminis, kartu pripažįstant, kad perkančiosios organizacijos veiksmai yra teisėti.⁹⁸ Viešųjų pirkimų įstatyme įtvirtintų principų pažeidimas kartu reiškia ir imperatyviųjų teisės normų pažeidimą. Viešųjų pirkimų principų pažeidimas yra prilyginamas imperatyviųjų nuostatų pažeidimui būtent dėl to, kad šie, kaip ir kitos Viešųjų pirkimo įstatymo imperatyviosios nuostatos, susiję su viešojo intereso apsauga.⁹⁹ Viešųjų pirkimų įstatymu siekiama kokybiškų prekių ir paslaugų, reikalingų užtikrinti valstybės ir savivaldybių darnią ir tinkamą veiklą, gavimą, skatinti konkurenciją ir rinkos plėtrą, užtikrinti racionalų valstybės biudžeto lėšų naudojimą, garantuoti lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir skaidrumo principus, įgyvendinti priemones, atsižvelgiant į Nacionalinės kovos su korupcija programos tikslus ir uždavinius.¹⁰⁰ Viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl Viešųjų pirkimų įstatyme viešiesiems pirkimams nustatyti specialūs reikalavimai, o šio įstatymo nuostatos aiškintinos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas.¹⁰¹

Teisės doktrinoje teigiama, kad *„tokios praktikos (viešojo pirkimo sutarties pripažinimo negaliojančia sąlygų – aut. pastaba) formavimą galima vertinti pozityviai, nes tokiu būdu Lietuvos*

---

⁹⁶ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo I – III skyrių komentaras. Parengtas Advokatų kontoros „LAWIN Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“, p. 37.

Prieiga internetu: http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Viesieji%20pirkimai/121030_VPI_I-III_skyri%C5%B3_komentaras_fn.pdf

⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 metų balandžio 6 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2010.

⁹⁸ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo I – III skyrių komentaras. Parengtas Advokatų kontoros „LAWIN Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“, p. 37.

Prieiga internetu: http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Viesieji%20pirkimai/121030_VPI_I-III_skyri%C5%B3_komentaras_fn.pdf

⁹⁹ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo I – III skyrių komentaras. Parengtas Advokatų kontoros „LAWIN Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“, p. 36.

Prieiga internetu: http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Viesieji%20pirkimai/121030_VPI_I-III_skyri%C5%B3_komentaras_fn.pdf

¹⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 metų liepos 31 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009.

¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 metų liepos 31 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009.

*Aukščiausiasis Teismas suderino viešųjų pirkimų procesų įgyvendinimą, apibrėžė teises viešojo pirkimo sutarčių teisėtumo, jų galiojimo sąlygas, taip pat įtvirtino galimybes prognozuoti tiek viešųjų pirkimų procesų baigtį, tiek viešojo pirkimo sutarties įgyvendinimo realumą, baigtumą, ja siekiamų tikslų pasiekimą“.*¹⁰² Pritartina šiai teisės doktrinoje išdėstyta pozicijai, taip pat pridurtina tai, kad ES direktyvoje 2007 / 66 / EB, nurodyti tik minimalūs tiekėjų apsaugos standartai ir reikalavimai, kurie turi būti taikomi kiekvienos Europos Sąjungos narės nacionalinėje viešųjų pirkimų teisėje, tačiau valstybės narės gali nacionalinėje viešųjų pirkimų teisėje turėti ir kitų tiekėjų teisių gynimo mechanizmų, instrumentų, ar jų taikymo sąlygų.

1.3.3. Viešųjų pirkimų sutarties negaliojimas po ES direktyvos 2007 / 66 / EB perkėlimo į Lietuvos viešųjų pirkimų teisę.

ES direktyvoje 2007 / 66 / EB yra suformuoti du perkančiųjų organizacijų sankcionavimo modeliai – minimalusis modelis ir absoliutusias modelis.¹⁰³ Europos Sąjungos valstybės narės į nacionalinę teisę privalo perkelti minimalųjį perkančiųjų organizacijų sankcionavimo modelį, tačiau remiantis ES direktyvos 2007 / 66 / EB 2 dalimi Europos Sąjungos valstybėms narėms, pasirinkusioms minimalųjį modelį, paliekama diskrecijos teisė savo nacionalinėje teisėje suformuoti ir griežtesnes sankcijas, pripažinus viešojo pirkimo sutartis negaliojančiomis, taip pat papildomus viešojo pirkimo sutarčių negaliojimo pagrindus.

ES direktyvoje 2007 / 66 / EB numatyti trys viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindai, kurie turi būti perkelti į visų Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinę viešųjų pirkimų teisę. Šie pagrindai yra siejami su pažeidimais, kuriems esant yra neišvengiamai sukeliama sandorių negaliojimo padariniai.

ES direktyvoje 2007 / 66 / EB nurodyti pagrindai į Lietuvos viešųjų pirkimų teisę perkelti nuo 2010 m. kovo 2 d., papildant Viešųjų pirkimų įstatymo V skyrių. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas apžvalgoje yra pasisakęs, kad VPĮ 95¹ straipsnio 1 dalyje (Direktyvos 2007/66 (ES direktyvoje 2007 / 66 / EB – *aut. pastaba*) 2 d straipsnio 1 dalyje) įtvirtintos negaliojančio sandorio prezumpcijos, taigi, jei perkančiosios organizacijos veiksmai atitinka pirmiau nurodytoje nuostatoje įtvirtintus

---

¹⁰² Soloveičikas D., Šimanskis K. Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pagal Lietuvos Respublikos teismų praktiką, Teisė, T. 84, 2012, p. 55.

¹⁰³ Soloveičikas D., Šimanskis K. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimas pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos teisę. Teisė, T. 83, 2012, p. 108.

perkančiosios organizacijos neteisėto elgesio pavyzdžius, teismas privalo visais atvejais spręsti dėl viešojo pirkimo sutarties negaliojimo, išskyrus VPI 95² straipsnio nuostatose įtvirtintas išimtis.¹⁰⁴

Viešųjų pirkimų įstatymo 95¹ dalyje įtvirtinta, kad teismas pripažįsta pirkimo sutartį negaliojančia, bet kuriuo iš šių atvejų:

1) perkančioji organizacija sudarė pirkimo sutartį nepaskelbusi apie tarptautinės vertės pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba nepaskelbusi apie supaprastintą pirkimą, kai tai nėra leidžiama pagal Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimus. Šis pagrindas yra siejamas su procedūrų viešinimo trūkumu ir skaidrumo principo pažeidimu. Viešas paskelbimas apie konkursą suponuoja tiekėjų teisėtus lūkesčius, kad perkančioji organizacija visiems tiekėjams sudarys vienodas sąlygas konkuruoti tarpusavyje (galimybių viešumą) jiems suteikiant galimybę pateikti savo paraiškas / pasiūlymus.¹⁰⁵ Skaidrumo principas viešojo pirkimo paskelbimo kontekste suponuoja ir tiekėjų teisėtus lūkesčius, kad perkančioji organizacija tiekėjams suteiks lygias galimybes sudaryti viešojo pirkimo sutartį, t. y. nustatys objektyvius bei nediskriminuojančius viešojo pirkimo konkurso kriterijus.¹⁰⁶ Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą, konstatuotina, kad perkančioji organizacija privalo skelbti apie vykdomus pirkimus, kitu atveju bus pažeistas skaidrumo principas ir to pasekoje sudaryta viešojo pirkimo sutartis, galimai, bus pripažintina negaliojančia. Pažymėtina, kad Viešųjų pirkimų įstatyme yra numatytos sąlygos, kada teismas negali pripažinti viešojo pirkimo sutarties negaliojančia pagal Viešojo pirkimo įstatymo 95¹ 1 dalies 1 punktą (būtiną sąlygų viseto egzistavimą):

1. perkančioji organizacija nusprendė, kad šiuo įstatymu leidžiama nepaskelbti apie tarptautinės vertės pirkimą Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje arba nepaskelbti apie supaprastintą pirkimą;

2. perkančioji organizacija paskelbė pranešimą dėl savanoriško *ex ante* skaidrumo (tarptautinės vertės pirkimo atveju) ar informacinį pranešimą;

3. pirkimo sutartis buvo sudaryta ne anksčiau kaip po 10 dienų nuo pranešimo dėl savanoriško *ex ante* skaidrumo paskelbimo dienos arba ne anksčiau kaip po 5 darbo dienų nuo informacinio pranešimo paskelbimo dienos. Esant šių sąlygų visetui preziumuojama, kad tiekėjų

---

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 metų gruodžio 3 dienos Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1, Teismų praktika, 2013, Nr. 39.

¹⁰⁵ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo I – III skyrių komentaras. Parengtas Advokatų kontoros „LAWIN Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“, p. 48.

Prieiga internetu: http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Viesieji%20pirkimai/121030_VPI_I-III_skyri%C5%B3_komentaras_fn.pdf

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 metų liepos 29 dienos Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. A-3, Teismų praktika, 2009, Nr. 31.

informavimo pareiga, susijusi su viešojo pirkimo paskelbimu yra tinkamai atlikta ir šiuo pagrindu viešojo pirkimo sutartis negali būti pripažinta negaliojančia;

2) perkančioji organizacija pažeidė Viešųjų pirkimo įstatymo 94¹ straipsnio 2 dalies, 95 straipsnio 2 dalies ar 18 straipsnio 9 dalies reikalavimus ir kitus Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimus ir tai turėjo neigiamą įtaką teismui prašymą pateikusio ar ieškinį pareiškusio dalyvio galimybėms sudaryti pirkimo sutartį bei šis dalyvis neturėjo galimybės pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis iki pirkimo sutarties sudarymo. Viešųjų pirkimo įstatymo 94¹ straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad perkančioji organizacija, gavusi pretenziją, nedelsdama sustabdo pirkimo procedūrą, kol bus išnagrinėta ši pretenzija ir priimtas sprendimas. Perkančioji organizacija negali sudaryti pirkimo sutarties anksčiau negu po 15 dienų nuo rašytinio pranešimo apie jos priimtą sprendimą išsiuntimo pretenziją pateikusiam tiekėjui, suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams, dienos. Pažymėtina, kad perkančioji organizacija priima nagrinėti tik tas tiekėjų pretenzijas, kurios yra gautos iki pirkimo sutarties sudarymo. Nagrinėjant teismų praktiką, randami tokie atvejai, kai laiko tarpas tarp sutarties sudarymo ir pretenzijos gavimo yra itin mažas, tačiau vis tiek perkančioji organizacija nebeturi pareigos (ir teisės) nagrinėti tiekėjų pretenzijų, kadangi viešojo pirkimo procedūra jau yra baigta. Kaip pavyzdys gali būti pateikiama 2014 m. rugsėjo 4 d. Lietuvos apeliacinio teismo nagrinėta situacija, kurioje perkančioji organizacija su tiekėju (konkurso laimėtoju) sudarė sutartį 2013 m. gruodžio 12 d., 16.30 val., o kito tiekėjo pretenzija dėl perkančiosios organizacijos sprendimo buvo pateikta 2013 gruodžio 12 d. (tą pačią dieną) 18.53 val., t.y. po pirkimo sutarties sudarymo praėjus vos dviem valandoms.¹⁰⁷ Viešųjų pirkimų įstatymo 95 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad perkančioji organizacija, gavusi tiekėjo prašymo ar ieškinio teismui kopiją, negali sudaryti pirkimo sutarties, kol nesibaigė atidėjimo terminas ar šio įstatymo 94¹ straipsnio 2 dalyje, 95¹ straipsnio 3 dalies 3 punkte ir 95¹ straipsnio 4 dalies 3 punkte nurodyti terminai ir kol perkančioji organizacija negavo teismo pranešimo apie: 1) motyvuotą teismo nutartį, kuria atsisakoma priimti ieškinį; 2) motyvuotą teismo nutartį dėl tiekėjo prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones atmetimo, kai šis prašymas teisme buvo gautas iki ieškinio pareiškimo; 3) teismo rezoliuciją priimti ieškinį netaikant laikinųjų apsaugos priemonių“. Teismų praktikoje suformuota, kad perkančioji organizacija nagrinėja tik tas tiekėjų pretenzijas, kurios gautos iki pirkimo sutarties sudarymo dienos. Perkančioji organizacija, gavusi pretenziją, nedelsdama sustabdo pirkimo procedūrą, kol bus išnagrinėta ši pretenzija ir priimtas sprendimas. Perkančioji organizacija negali sudaryti pirkimo

---

¹⁰⁷ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2014 metų rugsėjo 4 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1358/2014.

sutarties anksčiau negu po 15 dienų nuo rašytinio pranešimo apie jos priimtą sprendimą išsiuntimo pretenziją pateikusiam tiekėjui, suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos.¹⁰⁸ Viešųjų pirkimų įstatymo 18 straipsnio 9 dalyje numatyta, kad viešojo pirkimo sutartis turi būti sudaroma nedelsiant, bet ne anksčiau negu pasibaigė atidėjimo terminas (atidėjimo termino netaikymas turi kelias išimtis nurodytas 18 str. 9 dalyje). Nesilaikant aukščiau aptarto Viešųjų pirkimų įstatymo reglamentavimo būtų pažeista tiekėjų teisė ginti savo teises iki pirkimo sutarties sudarymo, kadangi perkančioji organizacija privalo išnagrinėti visas pretenzijas, gautas iki viešojo pirkimo sutarties sudarymo. Jeigu perkančioji organizacija nesilaiko šio reglamentavimo viešojo pirkimo sutartis turi būti pripažinta negaliojančia šio punkto pagrindu. Pažymėtina, kad pažeidžiant šią tiekėjų teisę, kartu yra pažeidžiamos ir imperatyvios Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos ir tikėtina, kad nepasiekiami viešųjų pirkimų tikslai;

3) perkančioji organizacija, atlikdama tarptautinės vertės pirkimą, pažeidė Viešųjų pirkimų įstatymo 63 straipsnio 9 dalies 2 punkto ar 64 straipsnio 5, 6 ir 7 dalių nuostatas ir, sudarydama pirkimo sutartį, pasinaudojo išimtimi, leidžiančia netaikyti atidėjimo termino. Viešųjų pirkimų įstatymo 63 straipsnio 9 dalies 2 punkte numatyta, kad viešojo pirkimo sutartis preliminariosios sutarties, sudarytos su keliais tiekėjais, pagrindu gali būti sudaroma atnaujinant tiekėjų varžymąsi tokiomis pačiomis, kokios nustatytos preliminariojoje sutartyje, arba patikslintomis, o jeigu būtina, kitomis nei preliminariojoje sutartyje nustatytomis sąlygomis Viešųjų pirkimų įstatymo 10 dalyje nustatyta tvarka, jeigu preliminariojoje sutartyje nebuvo nustatytos visos pirkimo sąlygos. Kaip teigiama Komentare, tiekėjai gali pasiūlymą pildyti tik tais aspektais, kurie nebuvo numatyti pirminiame pasiūlyme ir kurių reikalauja preliminariosios sutarties sąlygos. Tokiu atveju, siekiant sudaryti pagrindinę sutartį, tiekėjų varžymasis yra atnaujinamas pagal tokius pat kriterijus, kokie yra numatyti preliminariojoje sutartyje, arba nustatant kitus kriterijus, nei numatyta preliminariojoje sutartyje, kaip nustatyta straipsnio 10 dalyje.¹⁰⁹ Pažymėtina, kad pagal Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas, varžymosi atnaujinimas nereiškia viešojo pirkimo atnaujinamo, t.y. kad vykdomas atskiras naujas viešasis pirkimas.¹¹⁰ Taigi pagrindinės sutarties sudarymas preliminariosios sutarties pagrindu, kuomet yra atnaujinamas tiekėjų varžymasis yra tik preliminariosios sutarties

---

¹⁰⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų sausio 15 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-807/2014.

¹⁰⁹ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo I – III skyrių komentaras, p. 430. Parengtas Advokatų kontoros „LAWIN Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“.

Prieiga internetu: http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Viesieji%20pirkimai/121030_VPI_I-III_skyri%C5%B3_komentaras_fn.pdf

¹¹⁰ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų gegužės 30 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-952/2011.

sąlygų vykdymas.¹¹¹ Viešųjų pirkimų įstatymo 64 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta, kad prieš pakviesdama tiekėjus pateikti pasiūlymą dėl konkretaus pirkimo perkančioji organizacija skelbia supaprastintą skelbimą apie pirkimą dinaminėje sistemoje ir kviečia visus suinteresuotus tiekėjus per nustatytą terminą, kuris negali būti trumpesnis kaip 15 dienų nuo supaprastinto skelbimo apie pirkimą dinaminėje sistemoje išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos, pateikti orientacinį pasiūlymą pagal Viešųjų pirkimų įstatymo 64 straipsnio 4 dalies nuostatas. Perkančioji organizacija negali tęsti pirkimo procedūrų, kol ji nėra užbaigusi visų iki nustatyto termino pabaigos gautų orientacinių pasiūlymų vertinimo. Perkančioji organizacija privalo įvertinti visų orientacinių pasiūlymų, gautų iki supaprastintame skelbime apie pirkimą dinaminėje pirkimo sistemoje nustatyto termino, atitikimą pirkimo dokumentuose nustatytiems pirkimo objekto ir tiekėjų kvalifikacijos reikalavimams. Tik užbaigusi šių orientacinių pasiūlymų vertinimą ir leidusi reikalavimus atitikusiems tiekėjams dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje, perkančioji organizacija gali tęsti pirkimo procedūras, t. y. pakviesti visus dinaminėje pirkimo sistemoje dalyvaujančius tiekėjus pateikti pasiūlymus konkrečiam pirkimui.¹¹² Viešųjų pirkimų įstatymo 64 straipsnio 6 dalyje numatyta, kad perkančioji organizacija, atlikdama kiekvieną konkretų pirkimą pagal dinaminę pirkimo sistemą, kviečia visus tiekėjus, kuriems leista dalyvauti sistemoje, pateikti pasiūlymą. Tuo tikslu ji nustato pasiūlymo pateikimo terminą. Pažymėtina, kad Viešųjų pirkimų įstatymas nenumato minimalaus pasiūlymo konkrečiam pirkimui termino. Perkančioji organizacija, nustatinėdama terminą, turėtų atsižvelgti į duomenų kiekį, kurį savo pasiūlyme turi pateikti dinaminėje pirkimo sistemoje dalyvaujantys tiekėjai, taip pat į tai, kad tiekėjų kvalifikacija iš naujo nebetikrinama, pasiūlymai yra pateikiami elektroninėmis priemonėmis, o pirkimo objektas – rinkoje įprastos, standartinių savybių prekės, paslaugos ar darbai.¹¹³ Viešųjų pirkimų įstatymo 64 str. 7 dalyje įtvirtinta, kad perkančioji organizacija, vadovaudamasi pasiūlymų vertinimo kriterijais, nurodytais skelbime dėl dinaminės pirkimo sistemos sudarymo, nustato geriausią pasiūlymą pateikusį tiekėją ir su juo sudaro pirkimo sutartį. Prireikus šie kriterijai gali būti tiksliau suformuluoti šio straipsnio 6 dalyje nurodytame kvietime. Pažymėtina, kad

---

¹¹¹ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo I – III skyrių komentaras, 431 p. Parengtas Advokatų kontoros „LAWIN Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“.

Prieiga internetu: http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Viesieji%20pirkimai/121030_VPI_I-III_skyri%C5%B3_komentaras_fn.pdf

¹¹² Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo I – III skyrių komentaras p. 432. Parengtas Advokatų kontoros „LAWIN Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“.

Prieiga internetu: http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Viesieji%20pirkimai/121030_VPI_I-III_skyri%C5%B3_komentaras_fn.pdf

¹¹³ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo I – III skyrių komentaras, p. 433. Parengtas Advokatų kontoros „LAWIN Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“.

Prieiga internetu: http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Viesieji%20pirkimai/121030_VPI_I-III_skyri%C5%B3_komentaras_fn.pdf

dinaminė pirkimo sistema turi tam tikrų ypatumų ir privalumų, juos nurodo Lietuvos Aukščiausiasis teismas vienoje iš savo nutarčių - 1) trumpesni pirkimo terminai (Viešųjų pirkimų įstatymas nustato trumpus orientacinių pasiūlymų pateikimo ir įvertinimo terminus. Kadangi ši procedūra yra vykdoma išimtinai elektroninėmis priemonėmis, tiek komunikacija, tiek pirkimo procedūros vykdomos gerokai greičiau); 2) paprastesnės pirkimo procedūros tiekėjams (tam, kad perkančioji organizacija galėtų leisti dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje, tiekėjams pakanka vieną kartą pateikti kvalifikaciją patvirtinančius dokumentus, pateikiant juos kartu su orientaciniu pasiūlymu); 3) galimybė naujiems tiekėjams prisijungti prie dinaminės pirkimo sistemos bet kuriuo momentu iki jos galiojimo pabaigos (tai leidžia užtikrinti, kad galimybę dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje visą jos galiojimo laiką turi neribotas skaičius tiekėjų, taip užtikrinant konkurenciją, siūlomų pirkimo objektų inovatyvumą ir konkurencingas kainas).¹¹⁴ Tačiau nepaisant šių dinaminės sistemos ypatumų, perkančioji organizacija vis tiek privalo užtikrinti, kad atliekant pirkimo procedūras ir nustatant laimėtoją būtų laikomasi lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principų bei siekiama viešųjų pirkimų tikslų. Pabrėžtina, kad šis viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindas (įtvirtintas Viešųjų pirkimų įstatymo 95¹ 1 dalies 3 punkte), yra itin svarbus tais atvejais, kai perkančioji organizacija sudarydama pirkimo sutartį, pasinaudojo išimtimi, leidžiančia netaikyti atidėjimo termino, netinkamai. Jeigu nebūtų šio pagrindo įtvirtinto Viešųjų pirkimų įstatyme, tiekėjams nebūtų realios galimybės efektyviai apginti savo pažeistas teises, o perkančiosios organizacijos galimai piktnaudžiautų išimtimi, leidžiančia netaikyti atidėjimo termino. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad teismas yra ribojamas ir negali pripažinti pirkimo sutarties negaliojančia pagal Viešojo pirkimo įstatymo 1 dalies 3 punktą, jeigu yra visos šios sąlygos:

1. perkančioji organizacija mano, kad, sudarydama pirkimo sutartį, ji laikėsi šio įstatymo 63 straipsnio 9 dalies 2 punkto ar 64 straipsnio 5, 6 ir 7 dalių nuostatų;
2. perkančioji organizacija suinteresuotiems dalyviams išsiuntė pranešimus apie sprendimą sudaryti pirkimo sutartį pagal šio įstatymo 41 straipsnio 1 dalies reikalavimus;
3. pirkimo sutartis buvo sudaryta ne anksčiau kaip po 15 dienų nuo pranešimų apie sprendimą sudaryti pirkimo sutartį išsiuntimo suinteresuotiems dalyviams dienos.

Paminėtina, kad Lietuvoje įgyvendinus tiekėjų teisių gynimo sistemos reformą, įtvirtintos aukščiau trys nagrinėtos viešojo pirkimo sutarties negaliojimo prezumpcijos yra ES direktyvoje 2007 / 66 / EB įtvirtintos tiekėjų tiesių ir teisėtų interesų gynimo sistemos pagrindas, sudarantis minimalųjį

---

¹¹⁴ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų birželio 13 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1193/2014.

tiekėjų teisių gynimo mechanizmą. Taip pat pažymėtina, kad Lietuva pasinaudojo ES direktyvoje 2007 / 66 / EB numatyta diskrecijos teise, kuria valstybėms narėms paliekama teisė pačioms spręsti, kokios tiekėjų teisių gynimo priemonės labiausiai atitiktų efektyvumo principą.¹¹⁵ Tai reiškia, kad jeigu pavienės valstybės narės mano, jog turi būti numatytos papildomos ir / arba griežtesnės priemonės, kurias įgyvendindami tiekėjai galėtų reaguoti į perkančiųjų organizacijų pažeidimus, jos turi teisę tai numatyti vidaus teisės aktuose.¹¹⁶ Lietuvoje įstatymų leidėjas įtvirtino galimybę viešojo pirkimo sutartį pripažinti negaliojančia ne tik aukščiau minėtais pagrindais, bet ir Viešųjų pirkimų įstatymo 95¹ straipsnio 2 dalyje įtvirtintu pagrindu. Teismas gali pripažinti pirkimo sutartį negaliojančia ir kitų, Viešųjų pirkimų įstatymo 95¹ straipsnio 1 dalyje nenurodytų, Viešojo pirkimo įstatymo nuostatų pažeidimo atvejais. Kaip teigia D. Soloveičikas Viešųjų pirkimų įstatyme neapsiribojama 95¹ straipsnio 1 dalyje nurodytų negaliojančio sandorio prezumpcijomis (Direktyvos Nr. 2007 / 66 (ES direktyva 2007 / 66 / EB – *aut. pastaba*) 2 d. str. 1d.), o negaliojančio sandorio pagrindu gali tapti bet kurios imperatyvios Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos pažeidimas. Taip pat jo nuomone, Viešųjų pirkimų įstatymo 95¹ straipsnio 2 dalies nuostata siekta nesusiaurinti tiekėjų teisių apsaugos, kurią jie pagal bendrąjį teisinį reguliavimą (CK (Civilinis kodeksas – *aut. pastaba*)) ir teismų praktiką turėjo iki Direktyvos Nr. 2007/66 (ES direktyva 2007 / 66 / EB – *aut. pastaba*) teisės normų perkėlimo.¹¹⁷

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą, formuotina išvada, kad viešojo pirkimo sutarties pripažinimo negaliojančia reglamentavimas Viešųjų pirkimų įstatyme yra ES direktyvos 2007 / 66 / EB ir iki jos perkėlimo į Lietuvos viešųjų pirkimų teisę suformuotos teismų praktikos „jungtinis“ variantas, kurio pagrindu tiekėjai gali efektyviai ginti savo pažeistas teises ir teisėtus interesus, jau po viešojo pirkimo sutarties sudarymo. Manytina, kad ši viešųjų pirkimo sutarčių negaliojimo pagrindų sistema yra inovatyvi ir užtikrinanti prielaidą efektyviam tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimui. Pažymėtina, kad iš ES direktyvos 2007 / 66 / EB perkeltieji ir teismų praktikoje suformuoti pagrindai, įstatymų leidėjo dėka, dera tarpusavyje ir sudaro vientisą, neperteklinę pagrindų sistemą, o naujausios teismų praktikos dėka (praktikos plėtojamos jau po ES direktyvos 2007 / 66 / EB nuostatų perkėlimo į Lietuvos viešųjų pirkimų teisę) yra atliekama šių pagrindų sinchronizacija ir formuojamos nuoseklios taikymo taisyklės, kurių pagrindu yra siekiama užtikrinti efektyvų tiekėjų pažeistų teisių gynimą ir

---

¹¹⁵ Soloveičikas D. Efektyvumo principas ir laikinosios apsaugos priemonės bei žalos atlyginimas kaip tiekėjų gynimo priemonės vykdant viešuosius pirkimus, *Teisė*, T. 70, 2009, p. 71-72.

¹¹⁶ Soloveičikas D. Efektyvumo principas ir laikinosios apsaugos priemonės bei žalos atlyginimas kaip tiekėjų gynimo priemonės vykdant viešuosius pirkimus, *Teisė*, T. 70, 2009, p. 72.

¹¹⁷ Soloveičikas D., Šimanskis K. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimas pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos teisę. *Teisė*, T. 83, 2012, p. 109.

viešųjų pirkimų tikslų pasiekimą. Apibendrinant šiame skyriuje išdėstyta, konstatuotina, kad viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindai sudaro prielaidą tinkamam tiekėjų interesų gynimui po viešojo pirkimo sutarties sudarymo.

II. ALTERNATYVIŲ SANKCIJŲ TAIKYMAS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ SRITYJE.

2.1. Alternatyvių sankcijų taikymo pagrindai ir rūšys.

Europos Sąjungos valstybėms narėms ES direktyvoje 2007 / 66 / EB yra numatyta pareiga į savo nacionalinę viešųjų pirkimų teisę perkelti alternatyvių sankcijų taikymo institutą. Ši pareiga yra įtvirtinta ES direktyvos 2007 / 66 / EB 2e straipsnyje. Taip pat šiame straipsnyje numatyta, kad valstybės narės gali numatyti, kad nuo perkančiosios organizacijos nepriklausoma peržiūros institucija, įvertinus visus reikšmingus aspektus, turi nuspręsti, ar sutartis turėtų būti pripažinta negaliojančia, ar reikėtų taikyti alternatyvias sankcijas. Į Lietuvos viešųjų pirkimų teisę alternatyvios sankcijos buvo perkeltos, atlikus tiekėjų teisių gynimo reformą. Šiuo metu Viešųjų pirkimų įstatyme alternatyvios sankcijos yra įtvirtintos 95² straipsnyje.

Remiantis ES direktyvos 2007 / 66 / EB ir Viešųjų pirkimų įstatymo 95² straipsnio nuostatomis, teismams yra suteikiama teisė, atsižvelgiant į visas svarbias, konkrečias aplinkybes, pažeidimų pobūdį, sunkumą ir padarinius nuspręsti ir pasirinkti ar pripažinti viešojo pirkimo sutartį negaliojančia, ar taikyti alternatyvias sankcijas. Šiame skyriuje bus analizuojamas viešojo pirkimo sutarties negaliojimo ir alternatyvių sankcijų taikymo santykis ir teismo vaidmuo taikant šiuos tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo būdus. Pradžioje skyriaus bus pateikiama pagrindinė teisinė bazė ir teismų praktika, susijusi su alternatyvių sankcijų taikymu.

Viešųjų pirkimų įstatymo 95² straipsnio 1 dalyje įtvirtinti alternatyvių sankcijų taikymo pagrindai:

1) teismas taiko alternatyvias sankcijas, kai perkančioji organizacija pažeidžia Viešųjų pirkimų įstatymo 94¹ straipsnio 2 dalies reikalavimus (nesustabdo pirkimo procedūros gavus tiekėjo pretenziją, kol bus išnagrinėta ši pretenzija ir priimtas sprendimas arba sudaro viešojo pirkimo sutartį anksčiau negu po 15 dienų nuo rašytinio pranešimo apie jos priimtą sprendimą išsiuntimo pretenziją pateikusiam tiekėjui, suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos), tačiau nėra kitų Viešųjų pirkimų įstatymo 95¹ straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytų aplinkybių;

2) teismas taiko alternatyvias sankcijas, kai perkančioji organizacija pažeidžia Viešųjų pirkimų įstatymo 95 straipsnio 2 dalies reikalavimus (perkančioji organizacija sudaro viešojo pirkimo sutartį nesibaigus atidėjimo terminams arba 94¹ straipsnio 2 dalyje, 95¹ straipsnio 3 dalies 3 punkte ir 95¹ straipsnio 4 dalies 3 punkte nurodytiems terminams, ir kol perkančioji organizacija negavo teismo pranešimo apie motyvuotą teismo nutartį, kuria atsisakoma priimti ieškinį ar motyvuotą teismo nutartį dėl tiekėjo prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones atmetimo, kai šis prašymas teisme buvo gautas iki ieškinio pareiškimo ar teismo rezoliuciją priimti ieškinį netaikant laikinųjų apsaugos priemonių), tačiau nėra kitų Viešųjų pirkimų įstatymo 95¹ straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytų aplinkybių;

3) teismas taiko alternatyvias sankcijas, kai perkančioji organizacija pažeidžia 18 straipsnio 9 dalies reikalavimus (viešojo pirkimo sutartis buvo sudaryta nepasibaigus atidėjimo terminui ir nebuvo numatytų išimčių), tačiau nėra kitų Viešųjų pirkimų įstatymo 95¹ straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytų aplinkybių.

Taip pat Viešųjų pirkimų įstatymo 95² straipsnio 2 dalyje numatyta, kad teismas gali nepripažinti pirkimo sutarties negaliojančia ir taikyti alternatyvias sankcijas pagal šio straipsnio 4 dalį, nors pirkimo sutartis buvo sudaryta neteisėtai pagal šio įstatymo 95¹ straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatas, jeigu dėl viešojo intereso, įskaitant su pirkimo sutartimi nesusijusius ekonominius interesus, dėl kurių pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia turėtų neproporcingų pasekmių, būtina išsaugoti pirkimo sutarties pasekmes. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs, kad „*viešųjų pirkimų įstatymo 95² straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, jog teismas gali nepripažinti viešojo pirkimo sutarties negaliojančia ir taikyti alternatyvias sankcijas pagal šio straipsnio 4 dalį, nors viešojo pirkimo sutartis buvo sudaryta neteisėtai pagal šio įstatymo 95¹ straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatas (nagrinėjamoje byloje aktualus VPĮ (Viešųjų pirkimų įstatymas – aut. pastaba) 95¹ straipsnio 2 dalies pagrindas), jeigu dėl viešojo intereso, įskaitant su pirkimo sutartimi nesusijusius ekonominius interesus, dėl kurių pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia turėtų neproporcingų padarinių, būtina išsaugoti pirkimo sutarties padarinius. Tiesiogiai su pirkimo sutartimi susiję ekonominiai interesai apima inter alia išlaidas, susidariusias dėl vėlavimo vykdyti pirkimo sutartį, naujos pirkimo procedūros pradėjimo, pirkimo sutartį vykdančio tiekėjo pakeitimo, teisinių pareigų, kurios atsirado pripažinus pirkimo sutartį negaliojančia. Teisėjų kolegija sprendžia, kad nagrinėjamoje byloje kilo poreikis taikyti VPĮ*

95² straipsnio nuostatas – išsaugoti neteisėtai sudarytą sandorį ir perkančiajai organizacijai skirti vieną iš galimų alternatyviųjų sankcijų“.¹¹⁸

Teismas skirdamas alternatyvias sankcijas turi gana plačią diskrecijos teisę, tačiau jis yra saistomas Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų, kuriose yra nurodyti alternatyviųjų sankcijų skyrimo principai, taip pat teismas turi atsižvelgti į visus reikšmingus aspektus, įskaitant pažeidimo rimtumą, perkančiosios organizacijos elgesį¹¹⁹. Viešųjų pirkimų įstatymo 95² straipsnio 4 dalyje numatyta, kad teismo skiriamos alternatyvios sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios. Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą, darytina išvada, kad teismas skirdamas alternatyvias sankcijas privalo skirti veiksmingas, proporcingas pažeidimui ir atgrasančias nuo tolimesnių pažeidimų sankcijas, atsižvelgiant į visus reikšmingus aspektus, kitokiu atveju ši tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonė bus neefektyvi.

Teismas nusprendęs taikyti alternatyvias sankcijas gali pasirinkti iš dviejų alternatyvų. Viešųjų pirkimų įstatymo 95² straipsnio 4 dalyje yra įtvirtintos dvi alternatyviųjų sankcijų rūšys - pirkimo sutarties trukmės sutrumpinimas arba perkančiajai organizacijai skiriama bauda, kuri turi būti ne didesnė negu 10 procentų pirkimo sutarties vertės, arba šio straipsnio 3 dalyje nurodytu atveju – nuo įvykdytos pirkimo sutarties dalies vertės. Teismų praktikoje taip pat nurodoma, kad tais atvejais, kai dėl viešojo intereso, įskaitant su pirkimo sutartimi nesusijusius ekonominius interesus, dėl kurių pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia turėtų neproporcingų padarinių, būtina išsaugoti pirkimo sutarties padarinius, taikytinos šio straipsnio 4 dalies išvardytos alternatyviosios sankcijos – pirkimo sutarties trukmės sutrumpinimas ar bauda.¹²⁰ Pažymėtina, kad nei teisiniame reguliavime, nei teismų praktikoje aiškiai nenurodyta, kurią vieną iš galimų alternatyviųjų sankcijų teismas turėtų skirti. Tai vertinama kiekvienu atveju, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes. Vis dėlto manytina, kad kai kuriais atvejais tikslingiau skirti konkrečią sankciją: baudą – kai pirkimo objektas (pavyzdžiui, darbai) nedalus, o sutarties sėkmingas įvykdymas reiškia visišką kontrahentų įsipareigojimų įgyvendinimą; sutarties termino sutrumpinimą – kai pirkimo objektas dalus, sutarties vykdymas tęstinis (paprastai tam tikros periodiškai teikiamos paslaugos). Pastaruoju atveju ieškovui taip pat būtų sudaroma galimybė kuo greičiau varžytis dėl naujos viešojo pirkimo sutarties sudarymo.¹²¹ Viešųjų pirkimų

---

¹¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 metų gegužės 3 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-272/2013.

¹¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 metų birželio 25 dienos nutartis civilinėje byloje 3K-3-340/2013.

¹²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 metų balandžio 2 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-198/2013.

¹²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 metų gruodžio 3 dienos Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1, Teismų praktika, 2013, Nr. 39.

įstatyme taip pat nėra įtvirtinta aiškių baudos skyrimo aspektų, taisyklių, o tik nurodyta, kad perkančiajai organizacijai skiriama bauda turi būti ne didesnė negu 10 proc. pirkimo sutarties vertės (Viešųjų pirkimų įstatymo 95² straipsnio 4 dalies 2 punktą). Teismų praktikoje priskiriant baudos dydžius nėra suformuotos vieningos metodikos ar taisyklių kaip turi būti nustatomas konkretus baudos dydis, taip pat pažymėtina, kad nėra žemutinės ribos, kokio dydžio minimali bauda gali būti skiriama (kaip ir minėta yra tik maksimali) – pavyzdžiui: kasacinis teismas, įvertinęs atlikto viešojo pirkimo procedūrų metu pažeidimo svarbą, kilusius padarinius, nusprendė perkančiajai organizacijai skirti įstatyme nurodytą maksimalaus ir minimalaus dydžių baudos vidurkį – 5 proc.¹²² Kitoje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė, kad įvertinus atlikto viešojo pirkimo procedūrų metu pažeidimo svarbą, kilusius padarinius, atsižvelgiant į viešojo pirkimo sutarties pobūdį ir vertę (CVP IS duomenimis, Sutarties vertė – 553 806,11 Lt) tai, kad VPI (Viešųjų pirkimų įstatymas – *aut. pastaba*) 95² straipsnio 4 dalies 2 punkte nurodyta bauda turi būti ne didesnė kaip 10 proc. pirkimo sutarties vertės, teismas atsakovei skiria 17 000 Lt baudą (apie 3 proc. nuo sutarties vertės), ši suma priteistina valstybės naudai.¹²³ Apeliacinis teismas vienoje iš savo nagrinėtų bylų nutarė, kad atsižvelgdama į tai, kad perkančiajai organizacijai laiku nenutraukus paslaugų teikimo sutarties buvo neužtikrintas konkurso dalyvių sąžiningas varžymasis, pirkimo skaidrumas, galimas ir netinkamas lėšų panaudojimas, į tai, kad perkančioji organizacija atsisakė nutraukti paslaugų teikimo sutartį Viešųjų pirkimų tarnybai konstatavus Viešųjų pirkimų įstatymo normų ir principų pažeidimą, į tai, kad paslaugų teikimo sutartis (viešojo pirkimo procedūrų ataskaitoje nurodyta, kad sutartyje nustatyta bendra pirkimo objekto apimtis yra 3 709 860 Lt) jau yra įvykdyta, sprendžia, kad yra pagrindas taikyti 20 000 Lt baudą perkančiajai organizacijai¹²⁴, t.y. mažiau nei 2 procentai. Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą teismų praktiką, konstatuotina, kad teismų praktikoje formuojama praktika ne visada užtikrina ekvivalentišką baudą už pažeidimą ir neatgraso perkančiųjų organizacijų nuo pažeidimų ateityje, todėl manytina, kad teismų praktikoje turi būti suformuotos vieningos taisyklės, kuriose būtų numatyta aiški baudų skyrimo tvarka, numatytos minimalios baudos ribos. Tokiu atveju, tikėtina, kad būtų skiriamos didesnės baudos, kurios galimai atgrasytų perkančiąsias organizacijas nuo analogiškų pažeidimų ateityje. Tokios pozicijos laikomasi ir teismų praktikoje - bet kokiu atveju alternatyviosios sankcijos turi ir atgrasyti, ir užtikrinti ieškovo (tiekėjo) teises (kai sutrumpinama sutarties trukmė) bei

---

¹²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 metų birželio 25 dienos nutartis civilinėje byloje 3K-3-340/2013.

¹²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų spalio 3 dienos nutartis civilinėje byloje 3K-3-411/2014.

¹²⁴ Lietuvos apeliacinio Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų sausio 29 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-866/2014.

perkančiosios organizacijos interesus (sutrumpintas sutarties terminas turi būti pakankamas tam, kad būtų galima atlikti naujo pirkimo procedūras, o skiriama bauda neturi viršyti perkančiosios organizacijos realių galimybių ją sumokėti).¹²⁵

Manytina, kad viešojo pirkimo sutarties negaliojimas ir alternatyvių sankcijų taikymas, kaip tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonės, yra itin svarbios tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonės, kurių pagalba yra siekiama padidinti peržiūros procedūrų efektyvumą ir užtikrinti tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo galimybes. Lietuvos Aukščiausiasis teismas yra konstatavęs, kad iš Direktyvos Nr. 2007/66 (ES direktyva 2007 / 66 / EB – *aut. pastaba*) nuostatų matyti, kad sutarties nepripažinimas negaliojančia – vieno iš pagrindinių veiksmingumo principą užtikrinančių instrumentų (viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia) išimtis, kurios taikymas aiškiai apribotas direktyvoje nustatytų sąlygų tam, kad pernelyg išplečiama galimybė išsaugoti sandorį ar jo padarinius (net ir taikant alternatyvias sankcijas) nepažeistų siekio padidinti peržiūros procedūrų veiksmingumo – pagrindinio Direktyvos Nr. 2007/66 (ES direktyva 2007 / 66 / EB – *aut. pastaba*) tikslo.¹²⁶

2.1. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimo ir alternatyvių sankcijų taikymo santykis.

Šiame tiriamajame darbe jau buvo analizuota, kad viešojo pirkimo sutarties negaliojimas ir alternatyvių sankcijų taikymas yra savarankiškos tiekėjų teisių ir teisėtų interesų apsaugos priemonės, įtvirtintos tiek ES direktyvoje 2007 / 66 / EB, tiek Viešųjų pirkimų įstatyme, plačiau tai buvo analizuota 1.2.1. poskyryje „Viešojo pirkimo sutarties negaliojimas kaip tiekėjų teisių ir interesų gynimo priemonė. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimo ir kitų tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonių santykis“. Viešojo pirkimo sutarties ir kitų tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonių santykis. Pažymėtina, kad šios tiekėjų teisių ir teisėtų interesų apsaugos priemonės yra tarpusavyje susijusios, dažnais atvejais tik nuo teismo valios priklauso kurią iš jų taikyti – ar pripažinti viešojo pirkimo sutartį negaliojančia, ar vis dėlto išsaugoti pasekmes, kurias sukelia ydinga viešojo pirkimo sutartis ir taikyti alternatyvias sankcijas. Šiame skyriuje bus analizuojamas viešojo pirkimo sutarties negaliojimo ir alternatyvių sankcijų taikymo institutų santykis ir teismo vaidmuo, taikant šias tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemones.

---

¹²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 metų gruodžio 3 dienos Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1, Teismų praktika, 2013, Nr. 39.

¹²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų balandžio 5 dienos nutartis civilinėje byloje 3K-3-155/2011.

Kaip ir minėtoje anksčiau kasacinio teismo nutartyje¹²⁷, taip ir vėlesnėje kasacinio teismo praktikoje pažymima, kad iš ES direktyvos 2007 / 66 / EB nuostatų matyti, jog sutarties nepripažinimas negaliojančia – vieno iš pagrindinių veiksmingumo principą užtikrinančių instrumentų (viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia) išimtis, kurios taikymas aiškiai apribotas direktyvoje nustatytų sąlygų tam, kad pernelyg išplečiama galimybė išsaugoti sandorį ar jo padarinius (net ir taikant alternatyvias sankcijas) nepažeistų siekio padidinti peržiūros procedūrų veiksmingumo – pagrindinio ES direktyva 2007 / 66 / EB tikslo. Toliau plėtodamas doktriną, kasacinis teismas pasisakė, kad sandorio negaliojimo nepripažinimas (išsaugojimas) nėra pagrindinis ES direktyva 2007 / 66 / EB tikslas, o tik direktyva siekiamo tikslo viena iš įgyvendinimo sąlygų, yra tiekėjų gynybos sistemos išimtis, kurią kompensuoja alternatyviųjų sankcijų taikymas.¹²⁸ Taigi darytina išvada, kad ES direktyvoje 2007 / 66 / EB numatytas viešojo pirkimo sutarties negaliojimas ir alternatyviųjų sankcijų taikymas yra viena kitą papildančios ir viena kitą subalansuojančios tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonės.

Viešųjų pirkimų įstatymo 95² straipsnio 2 dalyje reglamentuota, kad teismas gali nepripažinti pirkimo sutarties negaliojančia ir taikyti alternatyvias sankcijas pagal šio straipsnio 4 dalį, nors pirkimo sutartis buvo sudaryta neteisėtai pagal šio įstatymo 95¹ straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatas, jeigu dėl viešojo intereso, įskaitant su pirkimo sutartimi nesusijusius ekonominius interesus, dėl kurių pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia turėtų neproporcingų pasekmių, būtina išsaugoti pirkimo sutarties pasekmes. Toks teisinis reguliavimas reiškia, kad, teismui nustačius, jog egzistuoja viešasis interesas, dėl kurio pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia turėtų neproporcingų padarinių, jis gali nepripažinti tokios pirkimo sutarties negaliojančia, tačiau taikyti alternatyvias sankcijas – sutrumpinti pirkimo sutarties trukmę arba skirti perkančiajai organizacijai baudą.¹²⁹ Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą kasacinio teismo formuojamą praktiką, teismas turi plačią diskrecijos teisę spręsti ar konkrečiu atveju egzistuoja viešasis interesas, dėl kurio viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia turėtų neproporcingų padarinių ir vietoj to taikyti alternatyvias sankcijas. Atkreiptinas dėmesys, kad sąvoka viešasis interesas yra itin plati, kaip teigiama teismų praktikoje „*viešasis interesas apima pagrindinius principus, kuriais grindžiama valstybės teisinė sistema, valstybės ir visuomenės funkcionavimas. Viešojo intereso sąvoka yra vertinamojo pobūdžio, jos turinys gali būti*

---

¹²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų balandžio 5 dienos nutartis civilinėje byloje 3K-3-155/2011.

¹²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų gruodžio 14 dienos nutartis civilinėje byloje 3K-3-507/2011.

¹²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 metų birželio 7 dienos nutartis civilinėje byloje 3K-3-333/2013.

atskleidžiamas tik analizuojant konkrečios bylos aplinkybes. Bendrąja prasme viešieji interesai reiškia naudą visuomenei ar jos daliai, žmonių gerovę. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo viešųjų pirkimų ginčų praktiką viešasis interesas apima tiek visuomenės interesą tam tikru pirkimo objektu (preke, paslauga, darbų rezultatu) ir jo teikiama nauda, tiek ir visuomenės interesą užtikrinti konkurso dalyvių sąžiningą varžymąsi“¹³⁰

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad neteisėtai sudaryto sandorio išsaugojimas – daugiau išimtinė, o ne bendro pobūdžio situacija, šis instrumentas teismų aiškintinas ir taikytinas griežtai (pavyzdžiui, negalima plečiamai aiškinti priežasčių, dėl kurių reikėtų išsaugoti sutartį). Toks teisinis reguliavimas reiškia, kad, teismui nustatius, jog egzistuoja viešasis interesas, dėl kurio pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia turėtų neproporcingų padarinių, jis gali nepripažinti tokios pirkimo sutarties negaliojančia, tačiau tokiu atveju turi taikyti alternatyvias sankcijas – sutrumpinti pirkimo sutarties trukmę arba skirti perkančiajai organizacijai baudą.¹³¹ Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal šią normą teismui priėmus sprendimą laikinai išsaugoti neteisėtai sudarytos sutarties padarinius, toks sandoris, priešingai nei pagal ankstesnę kasacinio teismo praktiką, nėra naikinamas, o dėl viešojo intereso apsaugos jo šalims tam tikrą laiką išsaugojamos teisės ir pareigos, tačiau išsaugojamas, t. y. nepripažįstamas niekiniu, *ab initio*.¹³² Tokiu atveju šalys negali būti grąžinamos į prieš pažeidimą buvusią padėtį, nes viešojo pirkimo procedūrų santykiai neatkuriami, o pasibaigia išsaugotos sutarties sudarymu bei įvykdymu.¹³³ Atsižvelgiant į tai, konstatuotina ir pabrėžtina, kad esant ydingai viešojo pirkimo sutarčiai viešojo pirkimo sutarties išsaugojimas ir alternatyvių sankcijų taikymas yra išimtinis tokios situacijos sprendimo būdas, bendroji tokios situacijos sprendimo taisyklė - ydinga viešojo pirkimo sutartis turi būti pripažįstama negaliojančia.

Teismai turi plačią diskrecijos teisę spręsti ar konkrečiu atveju egzistuoja viešasis interesas iš to kyla ir kita teismų teisė (o kartais ir pareiga) – *ex officio* konstatuoti niekinio sandorio faktą ir spręsti dėl perkančiosios organizacijos neteisėtų veiksmų padarinių bei atlikti kitus veiksmus, būtinus ginant viešąjį interesą, taip pat teismas gali peržengti ieškinio ribas. Šių plačių, iniciatyvos reikalaujančių teismo įgaliojimų naudojimo galimybė egzistuoja ir sprendžiant dėl viešojo pirkimo sutarties išsaugojimo (prieš naujosios VPI (Viešųjų pirkimų įstatymo – *aut. pastaba*) redakcijos

---

¹³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų balandžio 5 dienos nutartis civilinėje byloje 3K-3-155/2011; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 metų birželio 17 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-350/2010.

¹³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 metų gruodžio 3 dienos Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1, Teismų praktika, 2013, Nr. 39.

¹³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 metų birželio 7 dienos nutartis civilinėje byloje 3K-3-333/2013.

¹³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 metų gruodžio 3 dienos Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1, Teismų praktika, 2013, Nr. 39.

susiklosčiusiems santykiams, kuriems netaikytinos VPĮ (Viešųjų pirkimų įstatymo – *aut. pastaba*) 95² straipsnio nuostatos), siekiant apsaugoti viešąjį interesą.¹³⁴ Doktrinoje teigiama, kad yra sveikintina Lietuvos įstatymo leidėjo iniciatyva neteisėtai sudarytos viešojo pirkimo sutarties išsaugojimą ir teisinį jos įvertinimą susieti ne tik su Viešųjų pirkimų įstatymo 95¹ straipsnio 1 dalies nuostatomis, tačiau ir su to paties straipsnio 2 dalies nuostatomis, t.y. su visais kitais galimais viešojo pirkimo sutarties pripažinimo negaliojančia atvejais. Dėl to nuo 2011 m. spalio 1 d. jau pirmosios instancijos teismai turi galimybę visų neteisėtai priimtų sutarčių atvejais, kai *ex officio* konstatuojamas sandorio negaliojimas spręsti, ar galima ir reikia išsaugoti neteisėtai sudarytą sandorį ir taikyti alternatyviasias sankcijas.¹³⁵

Atsižvelgiant į aukščiau šiame skyriuje išdėstytą, darytina išvada, kad viešojo pirkimo sutarties ir alternatyvių sankcijų taikymo, kaip tiekėjų teisių gynimo priemonių, parinkimas didžiąja dalimi priklauso nuo teismo, kadangi teismui yra paliekama plati teisė spręsti tiek dėl viešojo intereso egzistavimo, tiek dėl tinkamesnio tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo būdo parinkimo, tiek ir dėl ieškinio ribų peržengimo. Taip pat darytina išvada, kad viešojo pirkimo sutarties negaliojimas turi būti naudojamas kaip pagrindinė tiekėjų teisių gynimo priemonė (lyginant su alternatyvių sankcijų taikymo priemone), o alternatyvių sankcijų taikymas kaip išimtinė tiekėjų teisių gynimo priemonė (lyginant su viešojo pirkimo sutarties pripažinimo negaliojančia priemone).

---

¹³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų balandžio 5 dienos nutartis civilinėje byloje 3K-3-155/2011.

¹³⁵ Soloveičikas D., Šimanskis K. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimas pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos teisę. Teisė, T. 83, 2012, p. 114.

III. VIEŠOJO PIRKIMO SUTARTIES NEGALIOJIMO TEISINĖS PASEKMĖS.

Dar ankstyvojoje savo doktrinoje, Lietuvos Aukščiausias Teismas yra pasisakęs, kad „įstatymų leidėjas, nustatydamas sandorių negaliojimo pagrindus, siekia užtikrinti sandorių ir jų pagrindų susiklosčiusių civilinių teisinių santykių stabilumą, apginti civilinių teisinių santykių subjektų teises, įgytas sandorių pagrindu“.¹³⁶ Ši teismo suformuota praktika yra aktuali ir naujausioje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje.¹³⁷ Taip pat teismas pabrėžia, kad „įstatymuose įtvirtinto sandorių negaliojimo instituto paskirtis – siekti, jog civiliniuose santykiuose būtų užtikrintas teisėtumas“.¹³⁸ Subjektui pasinaudojus įstatymuose įtvirtintais sandorių negaliojimo pagrindais ir teismui pripažinus sandorius negaliojančiais, tai sukelia tam tikras pasekmes, kurios yra vadinamos sandorių negaliojimo teisinėmis pasekmėmis. Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia taipogi sukelia atitinkamas teises pasekmes, kurios bus apžvelgiamos šiame tiriamojo darbo skyriuje. Siekiant nuoseklaus tiriamojo darbo, manytina, kad yra tikslinga bendraisiais bruožais aptarti klausimus, susijusius su sandorių negaliojimo teisinėmis pasekmėmis, o tik vėliau analizuoti konkrečias teises pasekmes, kylančias pripažinus viešojo pirkimo sutartis negaliojančiomis.

Teisės doktrinoje teigiama, kad pripažintas negaliojančiu, sandoris netenka teisinės galios ir nesukelia tų teisinių padarinių, kurių juo buvo siekiama¹³⁹, be kita ko sandorio šalys nebeprivalo vykdyti tokio sandorio. Sandorio pripažinimas negaliojančiu panaikina jo teisinę galią, galioja principas, pagal kurį tai, kas negalioja, negali sukelti jokių teisinių pasekmių: *Quod nullum est nullum producit effectum*.¹⁴⁰ Be to, kad sandoris nustoja galioti ir nebesukelia jokių teisinių pasekmių, sandorio pripažinimas negaliojančiu sukelia ir kitų teisinių padarinių¹⁴¹. Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą, darytina išvada, kad pripažinus sandorius negaliojančiais, šie sandoriai nesukelia teisinių pasekmių (padarinių), kurių šalys siekė prieš sudarydamos sandorius, tačiau sukelia teisinius padarinius, kurie kyla pripažinus sandorius negaliojančiais.

¹³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 metų spalio 2 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-905/2000.

¹³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų kovo 20 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 metų gegužės 15 dienos nutartis Nr. 3K-3-289/2013.

¹³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų kovo 7 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-72/2014.

¹³⁹ Mizaras V., Vileita A., Mikelėnas V. ir kiti autoriai. Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2009, p. 366.

¹⁴⁰ Dambrauskaitė A. Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės: monografija. Vilnius, Justitia, 2009, p. 121.

¹⁴¹ Mizaras V., Vileita A., Mikelėnas V. ir kiti autoriai. Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2009, p. 366.

Tiek Lietuvos¹⁴², tiek užsienio teisės doktrinoje teigiama, kad negaliojančių sandorių teisinės pasekmės yra skirstomos į turtines ir neturtines pasekmes. Kaip ir analizuodama I. V. Matvejevo darbą pastebėjo A. Dambrauskaitė, svarbiausia sandorių pripažinimo negaliojančiais neturtinė pasekmė, iš kurios išplaukia visos kitos teisinės pasekmės, laikytina tai, jog priverstine tvarka panaikinamas teisinis santykis tarp subjektų, buvusių negaliojančio sandorio šalimis.¹⁴³ Atsižvelgiant į tai darytina išvada, kad Civilinio kodekso pirmos knygos 1.80 straipsnyje, kuriame numatyta, kad imperatyvioms įstatymo normoms prieštaraujantis sandoris yra niekinis ir negalioja, turi būti laikytinas bendrąja sandorių negaliojimo pasekme, reiškiančia, kad pripažinus sandorį negaliojančiu, šalių veiksmai netenka teisinės galios ir šalims nepavyksta pasiekti tų teisinių pasekmių, kurių jos siekė sudarydamos sandorį, kuris buvo pripažintas negaliojančiu. Tuo tarpu turtinių pasekmių, kylančių pripažinus sandorį negaliojančiu, bendroji taisyklė yra įtvirtinta Civilinio kodekso pirmos knygos 1.80 straipsnio 2 dalyje. Šioje dalyje numatyta, kad kai sandoris negalioja, viena jo šalis privalo gražinti kitai sandorio šaliai visą, ką ji yra gavusi pagal sandorį (restitucija), o kai negalima gražinti to, ką yra gavusi, natūra – atlyginti to vertę pinigais, jeigu įstatymai nenumato kitokių sandorio negaliojimo pasekmių. Pažymėtina, kad to paties Civilinio kodekso straipsnio 3 dalis nukreipia į Civilinio kodekso šeštosios knygos normas, kuriose yra nustatytos bendrosios restitucijos taikymo taisyklės. Teisės doktrinoje randama ir kitų iš sandorio negaliojimo kylančių teisinių pasekmių skirstymų, pavyzdžiui – A. Pranckevičius ir R. Pumputienė siūlo sandorių negaliojimo pasekmes skirstyti į pagrindines ir papildomas sandorių negaliojimo teises pasekmes.¹⁴⁴ Atkreiptinas dėmesys ir pabrėžtina, kad restitucija yra laikoma pagrindiniu, tačiau ne vieninteliu sandorių negaliojimo padariniu. Plačiau restitucija, kaip sandorio negaliojimo teisinė pasekmė bus analizuojama 3.1.1. „Restitucija“. Papildoma sandorio negaliojimo pasekmė yra nuostolių atlyginimas, tai yra šaliai, kaltai dėl negaliojančio sandorio sudarymo kyla civilinė atsakomybė.¹⁴⁵

Kitas itin svarbus aspektas, susijęs su sandorių pripažinimu negaliojančiais ir iš to kylančiomis teisinėmis pasekmėmis yra momentas, nuo kurio pripažįstama, kad sandoris yra laikomas negaliojančiu. Civilinio kodekso pirmos knygos 1.95 straipsnio pirmoje dalyje yra įtvirtinta nuostata, kad pripažintas negaliojančiu sandoris laikomas negaliojančiu *ab initio* (nuo jo sudarymo momento). Ši nuostata teisės doktrinoje aiškintina taip, kad sandorio šalių nesiejo prievoliniai santykiai (kai

---

¹⁴² Dambrauskaitė A. Restitucijos taikymo sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose problemos, *Jurisprudencija*, t. 37 (29), 2003, p. 82.

¹⁴³ Dambrauskaitė A. Restitucijos taikymo sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose problemos, *Jurisprudencija*, t. 37 (29), 2003, p. 82.

¹⁴⁴ Pranckevičius A., Pumputienė R. Sandorių negaliojimo pagrindai ir pasekmės (2), *Juristas*, Nr. 5, 2005, p. 29.

¹⁴⁵ Baranauskas E., Inga Karulaitytė – Kvainauskienė, Julija Kiršienė, Vytautas Pakalniškis ir kt. *Civilinė teisė bendroji dalis. Vadovėlis*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008, p. 369.

pripažįstama negaliojančia sutartis) arba vienasmenis aktas neturi teisinės galios (kai pripažįstamas negaliojančiu vienašalis sandoris).¹⁴⁶ Minėtoje nuostatoje yra įtvirtinta bendroji taisyklė, kad pripažintas negaliojančiu sandoris laikomas negaliojančiu *ab initio*, šios taisyklės išimtis yra nurodyta Civilinio kodekso pirmos knygos 1.95 straipsnio antroje dalyje, kurioje numatyta, kad tais atvejais, kai pagal turinį pripažinti sandorio negaliojančiu *ab initio* negalima, jis gali būti pripažintas negaliojančiu tik nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo. Remiantis šia nuostata yra konstatuojama, kad iki teismo sprendimo įsiteisėjimo šalis siejo teisinis santykis su visais iš to išplaukiančiais padariniais.¹⁴⁷

Kaip ir analizuota tiriamojo darbo pradžioje, viešųjų pirkimo sutarčių atžvilgiu yra taikomos bendrosios sandorių negaliojimo taisyklės, tarp jų ir taisyklės, reglamentuojančios sandorio negaliojimo teines pasekmes ir padarinius, pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia. Tačiau pažymėtina, kad atsižvelgiant į viešųjų pirkimų teisinių santykių specifiką, teisinės pasekmės ir padariniai, pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia turi tam tikrų ypatumų ir išimčių, lyginant su bendrosiomis taisyklėmis. Todėl šiame skyriuje bus analizuojamos teisinės pasekmės, kylančios pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia pagal ES direktyvos 2007 / 66 / EB ir nacionalinę Lietuvos Respublikos teisę. Šiame tiriamojo darbo skyriuje detaliau bus analizuojamas restitucijos, kaip pagrindinės viešojo pirkimo pripažinimo negaliojančia pasekmės, taikymo specifiką pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia ir nuostolių atlyginimas.

3.1. Teisinės pasekmės, kylančios pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia pagal ES direktyvą 2007 / 66 / EB.

ES direktyvos 2007 / 66 / EB preambulės 21 punkte įtvirtinta, kad Valstybėms narėms nustatant taisykles, kuriomis užtikrinama, kad sutartis būtų laikoma negaliojančia, siekiama, kad sutarties šalių teisės ir pareigos nebebūtų privalomos ir vykdomos. Sutarties pripažinimo negaliojančia pasekmės turėtų būti nustatytos pagal nacionalinę teisę. Todėl nacionalinėje teisėje gali būti numatytas, pavyzdžiui, visų sutartinių įsipareigojimų panaikinimas atgaline data (*ex tunc*) arba, priešingai – panaikinimas taikomas tik toms pareigoms, kurios dar turėtų būti vykdomos (*ex nunc*). Tai neturėtų suteikti galimybės netaikyti griežtų sankcijų, jeigu visos arba beveik visos sutartyje numatytos pareigos jau buvo įvykdytos. Tokiais atvejais valstybės narės turėtų numatyti alternatyvias

---

¹⁴⁶ Baranauskas E., Inga Karulaitytė – Kvainauskienė, Julija Kiršienė, Vytautas Pakalniškis ir kt. Civilinė teisė bendroji dalis. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008, p. 369.

¹⁴⁷ Ten pat.

sankcijas atsižvelgdamos į tai, kiek sutartis dar galioja pagal nacionalinę teisę. Be to, pagal nacionalinę teisę turi būti nustatytos pasekmės, susijusios su galimu visų sumų, kurios galėjo būti sumokėtos, susigrąžinimu, taip pat su kitomis galimomis restitucijos formomis, įskaitant vertę atitinkančią restituciją, kai restitucija natūra yra negalima.

Primintina, kad ES direktyva 2007 / 66 / EB yra iš dalies keičianti 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvą Nr. 89/665/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo. Minėtos direktyvos nuostatos, kurios nebuvo pakeistos priėmus ES direktyvą 2007 / 66/ EB lieka galioti toliau. Atsižvelgiant į 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvą Nr. 89/665/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo 2d straipsnio 7 dalį šio straipsnio 1 dalyje nurodytų įgaliojimų vykdymo poveikis sutarčiai, sudarytai po sprendimo ją sudaryti, turi būti nustatytas nacionalinės teisės aktais, išskyrus 2d–2f straipsniuose numatytus atvejus. Tai reiškia, kad, kiek tai susiję su situacijomis, numatytomis, be kita ko, šios direktyvos 2d straipsnyje, priemonės, kurių galima imtis siekiant perkančiųjų organizacijų veiksmų peržiūros, nustatomos tik pagal šioje direktyvoje numatytas normas. Šiuo tikslu reikia pažymėti, kad pagal 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvos Nr. 89/665/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo 2 straipsnio 7 dalį šios direktyvos 2d–2f straipsniuose numatytiems atvejams netaikoma bendroji taisyklė, pagal kurią Sąjungos viešųjų pirkimų teisės pažeidimo pasekmės nustatomos nacionalinėje teisėje. Todėl valstybės narės negali jų nacionalinėje teisėje numatyti nuostatų dėl Sąjungos viešųjų pirkimų teisės pažeidimų pasekmių tokiomis aplinkybėmis, kaip numatytosios tos pačios direktyvos 2d straipsnio 4 dalyje.¹⁴⁸

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą, darytina išvada, kad ES direktyva 2007 / 66 / EB palieka diskrecijos teisę Europos Sąjungos valstybių narių įstatymų leidėjams nusimatyti teises pasekmes, kurios kyla pripažinus viešojo pirkimo sutartis negaliojančiomis, išskyrus išimtis, nurodytas 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvos Nr. 89 / 665 / EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo 2d straipsnio 4 dalyje. Konstatuotina, kad ES direktyvoje 2007 / 66 / EB įtvirtinta tik valstybių narių pareiga numatyti teisinių pasekmių institutą nacionalinėje teisėje, kurios kyla pripažinus viešojo pirkimo sutartis negaliojančiomis, taip pat pateikiamos tam tikros gairės, kokia

---

¹⁴⁸ Teisingumo Teismo 2014 metų rugsėjo 11 dienos sprendimas byloje C-19/13, Ministero dell'Interno vs. Fastweb SpA.

linkme turėtų būti formuojamos nacionalinėse sistemose viešojo pirkimo sutarčių negaliojimo pasekmės, tačiau to plačiai ir išsamiai nedetalizuojant.

3.2. Teisinės pasekmės, kylančios pripažinus viešojo pirkimo sutartį pagal nacionalinę Lietuvos teisę.

Lietuvos nacionalinėje teisėje, kaip jau ne kartą buvo konstatuota ir akcentuota šiame teisiniame tyrime, viešųjų pirkimų sutarčių atžvilgiu, kai jos yra pripažįstamos negaliojančiomis, yra taikomos bendrosios sandorių negaliojimo taisyklės, tarp jų ir taisyklės, reglamentuojančios sandorio negaliojimo teisinės pasekmės ir padarinius. Taip pat buvo pažymėtina, kad atsižvelgiant į viešųjų pirkimų teisinių santykių specifiką, teisinės pasekmės ir padariniai, pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia, turi tam tikrų ypatumų ir išimčių, lyginant su bendrosiomis sandorių negaliojimo taisyklėmis. Pagrindiniai teoriniai aspektai apie sandorių negaliojimą ir iš to kylančias teisinės pasekmės buvo aptarti tiriamoje darbo pradžioje. Dažniausiai sandorio negaliojimo padariniai aiškinami apsiribojant tik restitucija ir nuostolių atlyginimu.¹⁴⁹ Teisės doktrinoje išskiriami ir kiti sandorių negaliojimo padariniai: sandoris nustoja galioti; atkuriamą pradinę šalių padėtis arba restitucija netaikoma; pakeičiamas teisinis santykis (pakeičiama prievolė); šaliai, kaltai dėl negaliojančio sandorio sudarymo, kyla civilinė atsakomybė.¹⁵⁰ Pažymėtina, kad šiame tiriamajame darbe bus analizuojama tik restitucija ir nuostolių atlyginimas, kitos sandorių negaliojimo pasekmės ir padariniai nebus detalčiau analizuojami.

Remiantis kasacinio teismo suformuota praktika *„panaikinus sprendimą dėl imperatyviųjų teisės normų pažeidimo, perkančiosios organizacijos sprendimo pagrindu sudarytos viešojo pirkimo sutarties galiojimas negali būti pateisinamas. Tokia pozicija grindžiama ne tik viešojo intereso apsauga, bet ir teisinės valstybės principo turinio sudėtine dalimi – principu ex injuria jus non oritur. Teismas, nustatęs, kad sandoris prieštarauja imperatyviosioms teisės normoms, turi ex officio pripažinti sandorį niekiniu ir negaliojančiu bei taikyti atitinkamus teisinius padarinius, neatsižvelgdamas į bylos dalyvių reikalavimus (CK 1.78 straipsnio 5 dalis). Taigi teismas pripažįsta sandorį niekiniu tiek bylos dalyviams pareiškus tokį reikalavimą, tiek jo nepareiškus, ir kiekvienu atveju sprendžia dėl niekinio sandorio teisinių padarinių, nes tik išsprendus dėl negaliojančio*

¹⁴⁹ Baranauskas E., Inga Karulaitytė – Kvainauskienė, Julija Kiršienė, Vytautas Pakalniškis ir kt. Civilinė teisė bendroji dalis. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008, p. 369.

¹⁵⁰ Ten pat.

sandorio teisinių padarinių užbaigiamas ginčo sprendimas ir atkuriamą teisinę taiką“.¹⁵¹ Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą kasacinio teismo praktiką, darytina išvada, kad teismas turi itin svarbią reikšmę konstatuojant viešojo pirkimo sutarties negaliojimą ir taikant atitinkamus teisinius padarinius.

Toliau sekančiuose poskyriuose pagrindinis dėmesys bus skiriamas analizuojant restitucijos ir nuostolių atlyginimą, kaip teisinius padarinius, kylančius pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia.

3.2.1. Restitucija

Civilinio kodekso pirmosios knygos 1.80 straipsnio 2 dalyje terminas „restitucija“ vartojamas numatant, kad, kai sandoris negalioja, viena jo šalis privalo grąžinti kitai sandorio šaliai visa, ką ji yra gavusi pagal sandorį (restitucija), o kai negalima grąžinti to, ką yra gavusi, natūra, – atlyginti to vertę pinigais, jeigu įstatymai nenumato kitokių sandorio negaliojimo pasekmių.¹⁵² Lietuvos civilinėje teisėje restitucijos, kaip sandorių negaliojimo pasekmės, sąvoka tapo įstatymine – minima CK (Civilinis kodeksas – *aut. pastaba*) 1.80 straipsnio 2 dalyje ir CK (Civilinis kodeksas – *aut. pastaba*) 6.145 straipsnio 1 dalyje ir apibūdinama kaip „šalių grąžinimas į padėtį, buvusią iki sandorio sudarymo“.¹⁵³

Civilinio kodekso šeštosios knygos 6.145 straipsnyje įtvirtinta, kad restitucija yra civilinių teisių gynimo būdas, kai šaliai grąžinama tai, ką ji perdavus kitai šaliai, o iš nepagrįstai įgijusios šalies išieškoma tai, ką ši nepagrįstai gavusi.¹⁵⁴ Restitucija iškyla kaip tiesioginė sandorių pripažinimo negaliojančiais grįžtamosios galios (retroaktyvumo) principo taikymo pasekmė.¹⁵⁵

Teisės doktrinoje pagal restitucijos taikymą negaliojančius sandorius galima skirstyti į tris grupes: (i) sandoriai, kuriuos pripažinus negaliojančiais taikoma dvišalė restitucija; (ii) sandoriai, kuriuos pripažinus negaliojančiais taikoma vienašalė restitucija; (iii) sandoriai, kuriuos pripažinus

---

¹⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 metų gruodžio 3 dienos Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1, Teismų praktika, 2013, Nr. 39.

¹⁵² Dambrauskaitė A. Restitucijos taikymo sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose problemos, Jurisprudencija, t. 37 (29), 2003, p. 81.

¹⁵³ Dambrauskaitė A. Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės: monografija. Vilnius: Justitia, 2009, p. 135.

¹⁵⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė / V. Mikelėnas. Vilnius: Justitia, 2003, p. 185.

¹⁵⁵ Dambrauskaitė A. Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės: monografija. Vilnius: Justitia, 2009, p. 129.

negaliojančiais restitucija netaikoma.¹⁵⁶ Analogiškas skirstymas randamas ir kitų mokslininkų monografijose.¹⁵⁷

Civilinio kodekso šeštosios knygos 6.146 straipsnyje yra įtvirtinti restitucijos taikymo būdai (restitucija atliekama natūra ir restitucija atliekama sumokant ekvivalentą pinigais). Bendroji taisyklė yra tokia, kad restitucija yra atliekama natūra, o kai tai yra neįmanoma arba sukeltų didelių nepatogumų šalims restitucija yra atliekama sumokant ekvivalentą pinigais. Pažymėtina, kad restitucijos natūra pakeitimas pinigine kompensacija galimas tiek šalių prašymu, tiek teismo iniciatyva.¹⁵⁸

Apžvelgus bendruosius restitucijos instituto aspektus, restitucijos ypatumus, kai ji yra taikoma pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia, autorius pateiks analizuojant teismų praktiką.

Kasacinis teismas 2013 m. viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalgoje, pasisakydamas apie restitucijos taikymą viešųjų pirkimų srityje konstatavo, kad *„jeigu sandoris negalioja dėl to, kad yra niekinis, tai taikoma restitucija, jei įstatymai nenustato kitų sandorio negaliojimo padarinių (CK 1.80 straipsnio 2 dalis). Restitucija – tiesioginis niekinio sandorio padarinys (CK 1.80 straipsnio 2 dalis). Restitucija – civilinės prievolių teisės, bet ne viešųjų pirkimų institutas. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad šalių grąžinimas (grįžimas) į prieš pažeidimą buvusių padėčių nelaikytinas restitucija. Sprendžiant ginčus dėl viešųjų pirkimų procedūrų teisėtumo ir jų pagrindu sudarytų sutarčių negaliojimo, restitucija turi būti taikoma pagal CK šeštosios knygos normas. Pagal CK 6.145 straipsnį restitucija reiškia asmens prievolę grąžinti kitam asmeniui turtą, kurį jis gavo neteisėtai arba per klaidą, arba dėl to, kad sandoris, pagal kurį jis gavo turtą, pripažintas negaliojančiu ab initio arba dėl to, jog prievolės negalima įvykdyti dėl nenugalimos jėgos. Pagal kasacinio teismo praktiką tais atvejais, kai viešojo pirkimo sutarties dalykas (objektas) yra paslaugų ar darbų atlikimas, restitucija paprastai netaikoma, nes šalių grąžinimas į iki sutarties vykdymo buvusių padėčių paprastai neįmanomas arba susijęs su neprotingomis išlaidomis ir ekonominiais nuostoliais. Tokiu atveju iki teismo sprendimo, kuriuo konstatuojamas sutarties neteisėtumas, atsiradę sutarties vykdymo padariniai ir jos šalių tarpusavio teisės ir pareigos išsaugomos“.*¹⁵⁹ Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą, darytinos išvados, kad pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia gali būti taikoma restitucija, kuri yra ne viešųjų pirkimų institutas, o civilinės

---

¹⁵⁶ Baranauskas E., Inga Karulaitytė – Kvainauskienė, Julija Kiršienė, Vytautas Pakalniškis ir kt. Civilinė teisė bendroji dalis. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008, p. 370.

¹⁵⁷ Dambrauskaitė A. Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės: monografija. Vilnius: Justitia, 2009, p. 136.

¹⁵⁸ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė / V. Mikelėnas. Vilnius: Justitia, 2003, p. 187.

¹⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 metų gruodžio 3 dienos Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1, Teismų praktika, 2013, Nr. 39.

prievolių teisės institutas. Todėl, darytina išvada, kad restitucija turi būti taikoma pagal Civilinio kodekso šeštosios knygos nuostatas. Taip pat pagal teismo formuojamą praktiką restitucija neturi būti taikoma tais atvejais, kai viešojo pirkimo sutarties dalykas yra paslaugų ar darbų pirkimas, kadangi šalių gražinimas į iki sutarties vykdymo padėtį būna dažnai neįmanomas arba susijęs su dideliais ekonominiais nuostoliais. Šiuo atveju, restitucijos netaikymas siejamas su tuo, kad viešojo pirkimo sutartys, kuriomis yra perkamos paslaugos arba darbai, dažniausiai yra tęstinio vykdymo sutartys (trunkančios ilgą laiko tarpą, neretai didelės apimties), taip pat su tuo, kad restitucijos taikymas būtų susijęs su dideliais ekonominiais nuostoliais. Teisės doktrinoje sutarčių skirstymas į vienkartinio ir tęstinio įvykdymo sutartis mūsų nagrinėjamai temai svarbus tuo, kad tęstinio vykdymo sutarčių negaliojimo atveju būtina atsižvelgti į jau įvykusį sutarties vykdymą. Jeigu tęstinio vykdymo sutartis pripažįstama negaliojančia praėjus tam tikram laikui po jos sudarymo ir jeigu ji yra iš dalies arba visiškai įvykdyta, praeities ištrinti (grąžinti) neįmanoma, todėl laikoma, kad tokios sutarties pripažinimas negaliojančia neturi grįžtamosios galios (rekroaktyvumas yra negalimas).¹⁶⁰ Kitose kasacinio teismo bylose, kasacinis teismas praplėtė savo doktriną ir pasisakė, kad „*tais atvejais, kai viešojo pirkimo sutarties dalykas yra paslaugų ar darbų atlikimas, restitucija paprastai netaikoma, nes šalių gražinimas į iki sutarties vykdymo buvusių padėtį paprastai neįmanomas arba susijęs su neprotingomis išlaidomis ir ekonominiais nuostoliais. Tokiu atveju iki teismo sprendimo, kuriuo konstatuojamas sutarties neteisėtumas, atsiradę sutarties vykdymo padariniai ir jos šalių tarpusavio teisės ir pareigos išsaugomos*“.¹⁶¹ Taigi atsižvelgiant į šiose bylose suformuotą, jeigu pirkimo sutarties dalykas yra paslaugų ar darbų pirkimas, restitucija pagal bendrą taisyklę neturi būti taikoma, tokiais atvejais konstatuojamas sutarties neteisėtumas, atsiradę sutarties vykdymo padariniai ir jos šalių tarpusavio teisės ir pareigos išsaugomos.

Kitoje kasacinio teismo byloje, kurioje buvo siekiama pripažinti viešojo pirkimo sutartį negaliojančia ir taikyti restituciją, kasacinis teismas pasisakė, kad „*restitucijos taikymas turi užtikrinti sutarties šalių turtinės padėties atkūrimą, tačiau bendrosios restitucijos taisyklės nustato teismui teisę išimtiniais atvejais keisti restitucijos būdą ir netgi iš viso jos netaikyti, jeigu pagal teisinę situaciją niekinio sandorio konstatavimo metu šalių gražinimas į ankstesnę padėtį prieštarautų viešajam interesui, sąžiningumo, protingumo ir teisingumo principams (Civilinio kodekso 6.145, 6.146 straipsniai). Dėl to teismai, sprenddami dėl niekinio sandorio padarinių, turi tirti sutarties vykdymo*

---

¹⁶⁰ Dambrauskaitė A. Sandorių pripažinimo negaliojančiais teisinės pasekmės – Lietuvos ir Prancūzijos teisės lyginamieji aspektai. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, 2006.

¹⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų liepos 8 dienos nutartis priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-320/2011; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų lapkričio 24 dienos nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-436/2011.

*eigą, jos vykdymo specifiką, įvykdymo laipsnį, galimus nuostolius dėl restitucijos taikymo, kitas reikšmingas aplinkybes ir parinkti restitucijos būdą arba, esant išskirtinėms aplinkybėms, jos netaikyti*¹⁶² Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą, kasacinio teismo praktiką, teismas turi iniciatyvos teisę, atsižvelgiant į faktines bylos aplinkybes, keisti restitucijos būdą pagal bendrąsias restitucijos taikymo taisykles. Taip pat pažymėtina, kad teismas sprendamas dėl niekinio sandorio pasekmių, pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia, privalo tirti sutarties vykdymo eigą, specifiką ir kitas svarbias aplinkybes, o taip pat turi teisę netaikyti restitucijos, jeigu tai akivaizdžiai prieštarauja viešajam interesui, sąžiningumo, protingumo ir teisingumo principams. Pažymėtina, kad teisiniuose ginčiuose, kylančiuose iš viešųjų pirkimų yra ryškus viešasis interesas, dėl to teismas turi pareigą būti aktyvus tiek tiriant bylos aplinkybes, tiek parenkant tiekėjų gynimo būdą (kuris tinkamiausias konkrečioje situacijoje), tiek skirdamas teises pasekmes, pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia. Toliau tęsiant analizę apie restitucijos būdo parinkimą viešųjų pirkimų bylose, kasacinis teismas, savo doktrinoje yra suformavęs, kad „*restitucijos natūra taikymas, kai perkančioji organizacija tiekėjui grąžina naudotas prekes, o tiekėjas šiai privalo sumokėti už jas gautas lėšas, suponuoja sandorio šalių grąžinimą į nelygiavertę turtinę padėtį bei pažeidžia teisingumo ir šalių lygiateisiškumo principus*“¹⁶³. Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą, darytina išvada, kad tais atvejais, kai viešojo pirkimo sutarties objektas yra prekės, taikant restituciją, kai šalys grąžina viena kitai ką yra gavusios, suponuoja teisingumo ir šalių lygiateisiškumo principų pažeidimus. Tokia situacija susidaro dėl to, kad prekės dėvisi, praranda tam tikras savo savybes (jeigu jomis buvo naudotasi). Tokiu atveju, teigtina, kad tiekėjas (kuriam restitucijos pagrindu yra grąžinamos prekės), turi teisę reikalauti, kad perkančioji organizacija padengtų prekių nusidėvėjimo ir nuvertėjimo kaštus.

Atsižvelgiant į aukščiau šiame poskyryje išdėstyta, darytina išvada, kad restitucija viešųjų pirkimų bylose yra taikoma pagal bendrąsias restitucijos taikymo taisykles, įtvirtintas Civilinio kodekso šeštoje knygoje, tačiau atsižvelgiant į viešųjų pirkimų teisinių santykių specifiką yra tam tikri restitucijos taikymo ypatumai ir ribojimai, susiję su restitucijos netaikymo galimybe, restitucijos būdo parinkimo ypatumais, kurie kyla dėl ryškaus viešojo intereso egzistavimo šiuose teisiniuose santykiuose, taip pat dėl viešojo pirkimo sutarties objekto ypatumų.

3.2.2. Nuostolių atlyginimas.

---

¹⁶² Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų gruodžio 14 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-507/2011; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 metų gruodžio 23 dienos nutartis Nr. 3K-3-583/2008.

¹⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 metų gruodžio 3 dienos Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1, Teismų praktika, 2013, Nr. 39.

Nuostoliai turėtų būti apibūdinami kaip turtinis, piniginis asmens praradimų įvertinimas, t. y. kaip pinigais išreikšta prarasto, sunaikinto ar sužaloto turto vertė, kitokios asmens piniginės išlaidos, turėtos siekiant kompensuoti ar atstatyti ankstesnę pažeisto objekto būklę.¹⁶⁴

Teisės doktrinoje teigiama, kad „atsakomybė nuostolių atlyginimo forma atsiranda tada, kai asmuo patiria nuostolių dėl civilinio teisinio santykio pažeidimo, t. y. patiria neigiamų pasekmių savo turtinėje srityje. Nuostoliais laikomas bet kuris kreditoriaus turtinių gėrybių sumažėjimas, kurio negalima atstatyti natūra. Kai pradinės padėties natūra atstatyti negalima, atsiranda pareiga atlyginti nuostolius, t. y. kompensuoti turtinių gėrybių sumažėjimą pinigais. Tačiau nuostoliai atsiranda ne tik tai sumažėjus kreditoriaus turtinėms gėrybėms natūra. Būna atveju, kai pažeidus prievolę sumažėja kreditoriaus piniginės lėšos. Pvz., tiekėjas pagal tiekimo sutartį nepateikė pirkėjui žaliavos, o šis negalėjo pagaminti produkcijos ir pateikti ją pagal tiekimo sutartį. Dėl šių priežasčių jis turėjo mokėti netesybas, kurios nurodytuose atveju yra nuostoliai“.¹⁶⁵

Civilinio kodekso šeštosios knygos 6.249 straipsnyje numatyta, kad žala yra asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Piniginė žalos išraiška yra nuostoliai. Jeigu šalis nuostolių dydžio negali tiksliai įrodyti, tai jų dydį nustato teismas. Kadangi žala, kuri yra įvertinta pinigais, laikoma nuostoliais, tai nuostoliai taip pat kaip žala gali būti skirstoma į tiesioginius ir netiesioginius. Tiesioginiai nuostoliai pasireiškia esamų turtinių vertybių sunaikinimu, vertės sumažėjimu ar turtinės padėties grąžinimu į ankstesnę padėtį. Tokiems nuostoliams priklauso išlaidos, kurias turėjo žalą patyręs asmuo, atkurdamas savo pažeistą, prarastą ar sugadintą turtą.¹⁶⁶Tai žalingų pasekmių tiesiogiai nulemtos ir dėl to būtinos išlaidos nuostoliui pašalinti.¹⁶⁷ Netiesioginiai nuostoliai yra dėl neteisėtų veiksmų (veikimo ar neveikimo) patiriamos išlaidos arba turto sumažėjimas.

Lietuvos Aukščiausiasis teismas apie nuostolių atlyginimo institutą, viešųjų pirkimų teisinių santykių taikymo atžvilgiu, yra pasisakęs, kad „*praktika dėl veiksmingumo principo aktuali ir perkančiosios organizacijos deliktinės atsakomybės kontekste. Nuostolių atlyginimo institutas viešuosiuose pirkimuose – atskira, iš Europos Sąjungos teisinio reguliavimo išplaukianti ir nacionaliniais teisiniais instrumentais sustiprinama tiekėjų teisių gynbos priemonė, kurios taikymas*

¹⁶⁴ Mikelėnas V. Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai. Vilnius: Justitia, 1995, p.143-144.

¹⁶⁵ Vitkevičius P., Vėlyvis S., Mikelėnas V. ir kt. Civilinė teisė: vadovėlis. Vija, 1997, p. 432.

¹⁶⁶ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004, p. 206.

¹⁶⁷ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004, p. 192.

turi užtikrinti veiksmingą pažeistų interesų gynybą. Žalos atlyginimas peržiūros procedūrų sistemoje yra svarbus ir dėl to, kad tiek Direktyvos 89/665, tiek Direktyvos 2007/66 (pirma didesne, antra mažesne apimtimi) nuostatose įtvirtinta valstybių narių galimybė susiaurinti peržiūros institucijos (Lietuvoje – teismų) įgaliojimus tik žalos atlyginimu (VPĮ 96 straipsnis). Kita vertus, žalos atlyginimas neretai tampa vienintele teisių gynbos alternatyva, negalint pasinaudoti kitomis gynbos priemonėmis (pavyzdžiui, laikinosiomis apsaugos priemonėmis)¹⁶⁸. Pažymėtina, kad padaryti išvadai dėl gynbos veiksmingumo neužtenka konstatuoti žalą prisiteisti prašančio asmens pareigos ar pareigų ir jų vykdymo tinkamumo, bet reikia nustatyti ir tai, ar tiekėjas (ieškovas) turėjo realias galimybes šias pareigas įgyvendinti, t. y. ar naudojimas peržiūros procedūros teisėmis, *inter alia* nustatant perkančiosios organizacijos deliktinės atsakomybės sąlygas ir įrodinėjant jų buvimą, konkrečiu atveju nebuvo pernelyg suvaržytas ar neįmanomas.¹⁶⁹

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad „nuostolius siekiančiam prisiteisti tiekėjui reikia įrodyti perkančiosios organizacijos deliktinės atsakomybės sąlygas. Atsižvelgiant į tai, kad šios nedetalizuotos VPĮ (Viešųjų pirkimų įstatymas – aut. pastaba), taikytina bendrasis deliktinės atsakomybės reguliavimas, įtvirtintas CK (Civilinis kodeksas – aut. pastaba), tačiau tiek, kiek šio taikymas nepažeidžia tiekėjų pažeistų interesų gynbos veiksmingumo. Kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad ligšiolinėje Lietuvos teismų praktikoje, VPĮ (Viešųjų pirkimų įstatymas – aut. pastaba) aiškiai neįtvirtinus žalos atlyginimo sąlygų, buvo taikomi nacionalinės teisės instrumentai, todėl kaltė buvo pripažinta būtinąja perkančiosios organizacijos deliktinės atsakomybės sąlyga. Atsižvelgdamas į Teisingumo Teismo išaiškinimus¹⁷⁰, kasacinis teismas konstatavo, kad VPĮ (Viešųjų pirkimų įstatymas – aut. pastaba) 93 straipsnio 1 dalies 3 dalies taikymo prasme ieškovui (tiekėjui), siekiančiam prisiteisti žalos atlyginimą iš perkančiosios organizacijos, reikia įrodyti tik jos neteisėtus veiksmus, žalą ir priežastinį ryšį tarp jų. Dėl to VPĮ (Viešųjų pirkimų įstatymas – aut. pastaba) ir CK (Civilinis kodeksas – aut. pastaba) nuostatos kartu aiškintinos ir taikytinos taip, kad perkančiosios organizacijos civilinė atsakomybė kyla be kaltės“.¹⁷¹

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą kasacinio teismo praktiką, darytina išvada, kad tais atvejais, kai yra sprendžiamas nuostolių, kylančių iš viešųjų pirkimų teisinių santykių, atlyginimo klausimas,

¹⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 metų kovo 12 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-32/2013.

¹⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 metų gruodžio 3 dienos Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1, Teismų praktika, 2013, Nr. 39.

¹⁷⁰ Teisingumo Teismo 2004 metų spalio 14 dienos sprendimas byloje Komisija prieš Portugaliją, C-275/03, paskelbtas Rinkinyje [63]; Teisingumo Teismo 2010 metų rugsėjo 30 dienos sprendimas C-314/09, Strabag ir kt., Rink. 2010 p. I-8769.

¹⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 metų gruodžio 3 dienos Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1, Teismų praktika, 2013, Nr. 39.

turi būti taikomos bendrosios deliktinės atsakomybės taikymo taisyklės ir reglamentavimas, įtvirtintas Civiliniame kodekse. Pažymėtina, kad perkančiajai organizacijai civilinė atsakomybė kyla be kaltės (griežta civilinė atsakomybė).

IŠVADOS

Šiuo teisiniu tyrimu buvo siekiama nustatyti, ar esama viešųjų pirkimų teisinė bazė, reglamentuojanti viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindus, teisines pasekmes, sudaro tinkamas prielaidas efektyviai ginti tiekėjų pažeistas teises ir teisėtus interesus. Teisiniu tyrimu buvo patvirtinti visi trys ginamieji teiginiai, suformuoti teisinio tyrimo įvade.

Atsižvelgiant į tiriamajame darbe išsikeltą tikslą ir uždavinius darytinos šios išvados:

1. Dabartinė viešųjų pirkimo sutarčių negaliojimo pagrindų sistema yra inovatyvi ir sudaranti prielaidą tiekėjams efektyviai ginti galimai jų pažeistas teises ir teisėtus interesus. Įstatymų leidėjo dėka minėtoji pagrindų sistema yra neperteklinė, o naujausios teismų praktikos dėka yra atliekama atskirų pagrindų sinchronizacija ir formuojamos nuoseklios taikymo taisyklės.
2. Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia yra svarbi ir reikšminga tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonė. Be šios priemonės tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimas, po viešojo pirkimo sutarties sudarymo, būtų deklaratyvus ir praktiškai neįgyvendinamas.
3. Viešojo pirkimo sutarties ir alternatyvių sankcijų taikymo, kaip tiekėjų teisių gynimo priemonių, parinkimas didžiają dalimi priklauso nuo teismo, kadangi teismui yra paliekama plati pasirinkimo teisė spręsti tiek dėl viešojo intereso egzistavimo (ne)buvimo, tiek dėl tinkamesnio tiekėjų teisių ir teisėtų interesų gynimo būdo parinkimo, tiek ir dėl ieškinio ribų peržengimo.
4. Sutarties negaliojimas turi būti naudojamas kaip pagrindinė tiekėjų teisių gynimo priemonė (lyginant su alternatyvių sankcijų taikymo priemone), o alternatyvių sankcijų taikymas kaip išimtinė tiekėjų teisių gynimo priemonė (lyginant su viešojo pirkimo sutarties negaliojimo priemone).
5. Europos Sąjungos valstybių narių įstatymų leidžiamosios institucijos turi teisę numatyti teisines pasekmes valstybių narių nacionalinėse viešųjų pirkimų teisėse, kurios kyla pripažinus viešojo pirkimo sutartis negaliojančiomis.
6. Restitucija viešųjų pirkimų bylose yra taikoma pagal bendrąsias restitucijos taikymo taisykles, įtvirtintas Civilinio kodekso šeštoje knygoje, tačiau atsižvelgiant į viešųjų pirkimų teisinių santykių specifiką yra taikomi papildomi restitucijos taikymo ribojimai ir ypatumai, susiję su restitucijos netaikymo galimybe, restitucijos būdo parinkimu, kurie kyla dėl ryškaus viešojo intereso egzistavimo šiuose teisiniuose santykiuose ir dėl viešojo pirkimo objekto ypatybių.
7. Nuostolių, kylančių iš viešųjų pirkimų teisinių santykių, atlyginimo klausimas turi būti sprendžiamas taikant bendrąsias deliktinės atsakomybės taikymo taisykles ir reglamentavimą,

įtvirtintą Civiliniame kodekse. Perkančiajai organizacijai civilinė atsakomybė kyla be kaltės (griežta civilinė atsakomybė).

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Europos Sąjungos teisės aktai

1. Tarybos 1989 m. gruodžio 21 d. direktyva 89 / 665 / EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su priežiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo, OL L 395, 30 / 12 / 1989.
2. Europos Parlamento ir Tarybos 2007 m. gruodžio 11 d. direktyva 2007 / 66 / EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 89 / 665 / EEB ir 92 / 13 / EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo, L 335 /3.
3. Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. kovo 31 d. direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo, L 134/114.
4. 1992 m. vasario 25 d. Tarybos direktyva 92/13/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių Bendrijos taisyklių taikymą viešųjų pirkimų tvarkai vandens, energetikos, transporto ir telekomunikacijų sektoriuose, suderinimo L 076, 23/03/1992.

Nacionaliniai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, Valstybės žinios 2000, Nr. 74-2262.
2. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, publikuota Valstybės žiniuose 1996, Nr. 84-2000.
3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas, publikuota Valstybės žiniuose 2002, Nr.36-1340.
4. Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2009 metų gegužės 5 dienos įsakymas Nr. 1S-43 „Dėl viešojo pirkimo – pardavimo sutarčių sąlygų keitimo rekomendacijų patvirtinimo“, publikuota Valstybės žiniuose 2009, Nr. 54-2151.

Teismų praktika.

Teisingumo Teismo:

1. Teisingumo Teismo 2014 metų rugsėjo 11 dienos sprendimas byloje C-19/13, Ministero dell'Interno vs. Fastweb SpA.
2. Teisingumo Teismo 2010 metų rugsėjo 30 dienos sprendimas C-314/09, Strabag ir kt., Rink. 2010 p. I-8769.
3. Teisingumo Teismo 2009 metų gruodžio 10 dienos, sprendimas C 299/08, Rink. p. I 11587.
4. Teisingumo Teismo 2005 metų sausio 13 dienos sprendimas byloje C-84/03 Komisija prieš Ispaniją, Rink. [2005] I-00139.
5. Teisingumo Teismo 2005 metų sausio 11 dienos sprendimas Stadt Halle ir RPL Lochau, C-26/03, Rink. 2005 metai p. I-1.
6. Teisingumo Teismo 2004 metų spalio 14 dienos sprendimas byloje C-275/03, Komisija prieš Portugaliją.
7. Teisingumo Teismo 2001 metų liepos 12 dienos sprendimas C-399/98, Ordine degli Architetti, Rink. 2001, p. 1 - 5409.
8. Teisingumo Teismo 2000 metų spalio 5 dienos sprendimas byloje Nr. C-16/98, Komisija prieš Prancūziją, Rink. 2000, p. 1 - 8315.
9. Teisingumo Teismo 1999 metų lapkričio 18 dienos sprendimas byloje C-107/98, Teckal, Rink. 1999 p. 1 - 18121.
10. Teisingumo Teismo byla C-81/98, Alcatel Austria AG v. Alcatel, 1999 metai, ECR I-7671.
11. Teisingumo Teismo 1991 metų lapkričio 19 dienos sprendimas byloje C- 6/90, D. B. ir kiti prieš Italiją, ECR I-05357.

Lietuvos teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2015 metų kovo 4 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-916/2015;
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2015 metų vasario 25 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-60-378/2015;
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų spalio 3 dienos nutartis civilinėje byloje 3K-3-411/2014.
4. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2014 metų rugsėjo 4 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1358/2014.

5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų liepos 4 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-376/2014.
6. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų birželio 13 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1193/2014.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų kovo 20 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2014;
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų kovo 7 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-72/2014.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų balandžio 25 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2014.
10. Lietuvos apeliacinio Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų sausio 29 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-866/2014.
11. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 metų sausio 15 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-807/2014.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 metų gruodžio 3 dienos Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) Nr. AC-39-1, Teismų praktika, 2013 Nr. 39.
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 metų lapkričio 21 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-590/2013.
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 metų birželio 25 dienos nutartis civilinėje byloje 3K-3-340/2013.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 metų birželio 7 dienos nutartis civilinėje byloje 3K-3-333/2013.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 metų balandžio 2 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-198/2013.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 metų gegužės 15 dienos nutartis Nr. 3K-3-289/2013.
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 metų gegužės 3 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-272/2013.
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės kolegijos 2013 metų kovo 29 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2013.
20. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 metų kovo 12 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-32/2013.

21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 metų birželio 8 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-280/2012.
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 metų gegužės 18 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-232/2012;
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų gruodžio 14 dienos nutartis civilinėje byloje 3K-3-507/2011.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų lapkričio 24 dienos nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-436/2011.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų liepos 8 dienos nutartis priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-320/2011.
26. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų gegužės 30 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-952/2011.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų balandžio 5 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011;
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų balandžio 5 dienos nutartis civilinėje byloje 3K-3-155/2011.
29. Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 metų vasario 15 dienos sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-421-544/2011.
30. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 metų liepos 8 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 2-876/2010.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 metų balandžio 6 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2010.
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 metų lapkričio mėnesio 13 dienos, nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-505/2009;
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 metų liepos 31 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009.
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 metų liepos 29 dienos Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. A-3, Teismų praktika, 2009, Nr. 31.
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 metų gruodžio 23 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008.
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 metų kovo 26 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-189/2008.

37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 metų birželio 22 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-295/2007;
38. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 metų vasario 22 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 2 -148/2007.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 metų rugsėjo 13 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-472/2006.
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 rugsėjo 21 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-416/2005.
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 metų sausio 14 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-372.
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 metų spalio 2 dienos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-905/2000.

Specialioji literatūra:

1. Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004.
2. A. S. Graells „Public Procurement and the EU Competition Rules“, Hart Publishing, 2011.
3. Barauskaitė K. Tiekėjų teisių gynimas viešuosiuose pirkimuose, magistro baigiamasis darbas, Vilnius, 2010.
4. Baranauskas E., Inga Karulaitytė – Kvainauskienė, Julija Kiršienė, Vytautas Pakalniškis ir kt. Civilinė teisė bendroji dalis. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008.
5. C. H. Bovis „EU Public Procurement Law. Elgar European Law Series. Edward Elgar Publishing, 2007.
6. Dambrauskaitė A. Restitucijos taikymo sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose problemos, Jurisprudencija, t. 37 (29), 2003.
7. Dambrauskaitė A. Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės: monografija. Vilnius: Justitia, 2009.
8. Dambrauskaitė A. Sandorių pripažinimo negaliojančiais teisinės pasekmės – Lietuvos ir Prancūzijos teisės lyginamieji aspektai. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, 2006.

9. Golding J., Henty P. „The New Remedies Directives of tje EC: Standstill and Ineffectiveness, 2008.
10. Jonaitis M. Romėnų privatinė teisė. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2014.
11. Jablonskis S. Naujų EB direktyvų viešųjų pirkimų srityje įgyvendinimo problematika Lietuvos Respublikoje, magistro baigiamasis darbas, 2008.
12. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. Vilnius: Justitia, 2002.
13. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Vilnius: Justitia, 2002.
14. Mažonavičius G. Tiekėjų teisių gynimo priemonių sistema viešuosiuose pirkimuose, magistro baigiamasis darbas, 2011.
15. Burnett M., Oder M. „Competitive Dialogue – A practical guide“, 2010.
16. Mikelėnas V. Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai. Vilnius: Justitia, 1995.
17. Mikelėnas V. Sandorių negaliojimo instituto taikymas teismų praktikoje (1), Vilnius: Justitia, Nr. 4 (62), 2006.
18. Mikelėnas V. Prievolių teisė. Pirmoji dalis. Vilnius: Justitia, 2002.
19. Mizaras V., Vileita A., Mikelėnas V. ir kiti autoriai. Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2009.
20. Prancevičius A., Pumputienė R. Sandorių negaliojimo pagrindai ir pasekmės (2), Juristas, Nr. 5, 2005.
21. Soloveičikas D., Šimanskis K. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimas pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos teisę. Teisė, T. 83, 2012.
22. Soloveičikas D., Šimanskis K. Viešojo pirkimo sutarties pripažinimas negaliojančia pagal Lietuvos Respublikos teismų praktiką, Teisė, T. 84, 2012.
23. Soloveičikas D. Efektyvumo principas ir laikinosios apsaugos priemonės bei žalos atlyginimas kaip tiekėjų gynimo priemonės vykdant viešuosius pirkimus, Teisė, T. 70, 2009.
24. Soloveičikas D. Tiekėjų teisių gynimo priemonių sistemos reforma Lietuvoje: laikinosios apsaugos priemonės ir žalos atlyginimas, Justitia, T. 2(74), 2010.
25. Soloveičikas D. Viešųjų pirkimų ginčų arbitruotinumo problematika. Teisė, T. 75, 2010.
26. Soloveičikas D. Viešųjų pirkimų teisės tikslai ir jų įgyvendinimas, Teisė, T. 91, 2014.

27. Treumer S., Lichere F. „Endorcement of the EU Public Procurement Rules, DJOF Publishing, 2011.
28. Šimaitytė A. Viešųjų pirkimų tikslai ir jų įgyvendinimas ES ir Lietuvos teisėje, magistro baigiamasis darbas, 2014.
29. Treumer S. Damages for Breach of the EC Public Procurement Rules from a Danish Perspective, 2004, No 5.
30. Vaišvila A. Teisės teorija: vadovėlis, Vilnius: Justitia: 2004.
31. Vitkevičius P., Vėlyvis S., Mikelėnas V. ir kt. Civilinė teisė: vadovėlis. Vija, 1997.

Kiti šaltiniai:

1. Viešųjų pirkimų tarnybos ketvirtinės ir metinės ataskaitos. Prieiga internetu: <http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=121189211065&lan=LT> [žiūrėta 2015-04-20].
2. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo I – III skyrių komentaras. Parengtas Advokatų kontoros „LAWIN Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai“. Prieiga internetu: http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Viesieji%20pirkimai/121030_VPI_I-III_skyri%C5%B3_komentaras_fn.pdf
3. Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos Įmonių teisės ir viešųjų pirkimų politikos departamento Viešųjų pirkimų politikos skyriaus 2011 metų spalio mėnesio „Viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimo sistemos tobulinimas“ ataskaita. Prieiga internetu: <http://www.ukmin.lt/uploads/documents/imported/lt/dokumentai/problematika/VPGNS.pdf> [žiūrėta 2015-03-25].
4. UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. Integral version // <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf> [žiūrėta 2015-04-01].

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS

Viešojo pirkimo sutarties negaliojimas yra viena iš naujausiai reglamentuojamų tiekėjo teisių gynimo priemonių pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos viešųjų pirkimų teisę. Viešojo pirkimo sutarties negaliojimas, kaip tiekėjo teisių gynimo priemonė vykdant viešuosius pirkimus, yra svarbus teisinis elementas, siekiant plėtoti veiksmingą teisių gynimo priemonių sistemą. Šiame magistriniame darbe yra aptariami viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindai, teisinės pasekmės, kylančios pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia ir viešojo pirkimo sutarties negaliojimo instituto santykis su kitomis tiekėjų teisių gynimo priemonėmis.

Pagrindiniai žodžiai: viešieji pirkimai; efektyvumas; negaliojimas; tiekėjas.

Ineffectiveness of a public contract is one of the most brand new legally regulated remedies in European Union and Lithuanian public procurement law. Ineffectiveness of a public contract as the remedy in public procurement procedures is an element of a great importance in the light of the development of the effective remedies' system. In this master thesis is discussed ineffectiveness basics of a public contract, legal consequences which are arising from the recognition of a public contract null and void, the public contract ineffectiveness relation with other supplier remedies.

Keywords: public procurement, efficiency, ineffectiveness, supplier.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Viešojo pirkimo sutarties negaliojimas – viena iš naujausių tiekėjo teisių ir teisėtų interesų gynimo priemonių, kuri įtvirtina Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų teisėje. Tiek Europos Sąjungos, tiek Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų teisėje viešojo pirkimo sutarties negaliojimo institutas, kaip tiekėjo teisių gynimo priemonė, yra labai svarbus teisinis elementas, kurio pagalba yra plėtojama ir užtikrinama veiksminga ir efektyvi tiekėjų teisių gynimo priemonių sistema.

Magistriniu darbu siekiama nustatyti, ar esamas viešųjų pirkimų reglamentavimas, reglamentuojantis viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindus, teisinės pasekmės, užtikrina ir efektyviai gina tiekėjų pažeistas teises. Taip pat darbe analizuojamas viešojo pirkimo sutarties, kaip tiekėjų teisių gynimo priemonės, santykis su kitomis tiekėjo teisių gynimo priemonėmis. Siekiant pasiekti šį tikslą magistriniame darbe yra analizuojama teisės doktrina, Europos Sąjungos ir Lietuvos nacionalinių teismų praktika.

Magistro baigiamąjį dalį sudaro trys dalys: pirmojoje darbo dalyje yra aptariama teorinė sandorių negaliojimo instituto reikšmė viešojo pirkimo sutarčių atžvilgiu. Toliau skyriuje analizuojama viešojo pirkimo sutarties negaliojimo pagrindai, įtvirtinti Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų teisėje, taip pat šiame skyriuje aptariama viešojo pirkimo sutarties instituto vieta tiekėjų teisių gynbos sistemoje. Antrojoje magistrinio darbo dalyje yra aptariamas viešojo pirkimo sutarties ir alternatyvių sankcijų taikymo santykis, analizuojama teisės doktrina ir teismų praktika. Trečiojo magistrinio darbo dalyje yra analizuojamos teisinės pasekmės, kylančios pripažinus viešojo pirkimo sutartį negaliojančia, analizė grindžiama Lietuvos teismų praktika.

Tiriamąo darbo metu nustatyta, kad viešojo pirkimo sutarties negaliojimas yra efektyvi tiekėjų teisių gynimo priemonė. Ši priemonė yra pagrindinė tiekėjų teisių gynimo priemonė, lyginant su alternatyvių sankcijų taikymo priemone.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

Ineffectiveness of a public contract is one of the most brand new legally regulated remedies in European Union and Lithuanian public procurement law. Ineffectiveness of a public contract as the supplier remedy in public procurement procedures is very important in the development of the effective remedies' system.

In this master thesis are determining whether the existing procurement regulation, which governing public procurement contract grounds for invalidity, the legal consequences, ensure and protect suppliers violated rights. In master thesis also analyzed ineffectiveness of a public contract relations with other supplier remedies. In order to achieve these goals in master thesis analyzed the legal doctrine, the European Union and the Lithuanian national case law.

Master thesis consists of three parts: in the first part is discussed the theoretical issues about the invalidity of transactions meaning to public procurement contracts. After that in the first part is analyzed public procurement contract grounds for invalidity, which are stated at the European Union and the Republic of Lithuania procurement law, in this part is also discussed ineffectiveness of a public contract place in the supplier's rights of defense system. In the second part is analyzed legal doctrine and case law about ineffectiveness of a public contract and alternative sanctions relation. In the third part are analyzed legal consequences legal consequences which are arising from the ineffectiveness of a public contract. Analysis is based on Lithuanian case law.

In this master thesis is identified that the ineffectiveness of a public contract is effective remedies for suppliers. Ineffectiveness of a public contract is the main suppliers remedy, collated with alternative sanction remedy.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2015-04-30

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas) Teisės fakulteto civilinės teisės studijų programos studentas Žygimantas Naras, patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas „Sutarties negaliojimas ir jo teisinės pasekmės viešųjų pirkimų srityje“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

_____
(parašas)

_____
(vardas, pavardė)